BPESTI ORTH. HITK. RABBISÁGA

Értesítjük híveinket, hogy a f. hó 2-án kibocsátott hirdetményeinken felsorolt baromfikereskedők, az orth. kóser baromfi árusításához szükséges hitközségi jogosítványt f. hó 20-tól (vasárnap) kezdve újból megszerezték, minekfolytán fenti időtől kezdve ezen kereskedők üzleteit — kasrusz ellenőrző bolettajegyeinkkel ellátva — ismét felügyeletünk alá helyeztük. Tájékozás céljából **alant felsoroljuk a felügyeletünk alatt álló orth. kóser baromfikereskedőket:**

Áron Ignác, Szigetvári-u. 1.
Ausch Vilmos, Klauzál-tér 2.
Bernstein Salamon, Dob-u. 39.
Binét Manó, Almássy-tér 17.
Büchler Andor, Klauzál-u. 18.
Deutsch Hermanné, Akácfa-u. 64.
Donáth és Berkovits, Dob-u. 33.
Farkas Mózesné, Wesselényi-u. 13.
Fenákel Jónás, Dob-utca 28.
Fesztinger Hersch, Dob-utca 37.
Fesztinger Hermann, Kazinczy-u. 35.
Fischler Gyula, Klauzál-tér 14.
Gecovits Salamonné, Kertész-u. 41.
Gecovits Salamonné, Andrássy-út 64.
Glück Bernát, Magdolna-u. 42.
Günsberger M.-né, Hunyad-téri csarnok.
Günsz Vilmos, Csengery-u. 8.
Jungreisz Gyula, Népszinház-u. 45.
Katz és Günsz, Vasvári Pál-u. 1.
Klein Ábrahám, Péterffy Sándor-u. 37.
Klein I. Izsák, Dob-utca 18.
Klein Vilmosné, Kun-utca 12.
Kratz Juda, Teleki-téri bódé.
Löffler Edéné, Rottenbiller-u. 64.-66.
Mandel Éliás, Garay-tér 17.
Mandel Ignác, Visegrádi-u. 8.
Mandel Ignác, Visegrádi-u. 19.
Roth Ábrahámné, Gr. Zichy Jenő-u. 24.
Scheer Ferenc, Wesselényi-u. 23.
Teller Adolf, Rombach-u. 3.
Teller Sarolta, Kazár-u. 4-6.
Weisz Klára, Margit-körut 7.
Weisz Salamon, Zsitvay Leó-u. 24.
Wullach Kálmán, Lujza-u. 4.
Zwiebel Seligné, Népszinház-u. 59.

A Budapesti Aut. Orth. Izr. Hitközség rabbisága.

Füstölt libamell
orth. kóser P 2.80, combbal P 2.50
chómecz-zsir P 2.40, Sel peszach-zsir P 2.70, Liba-szalámi 3 P
(Öt kg. vételnél frankó)
Heisz Zoltán, Debrecen, Simonffy-u. 5

Legszebb slachmónes
a szép zsidó könyv
GONDOS SÁNDOR
zsidó könyvüzletében
Budapest, VI., Andrássy-út 53 .sz.

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betükből 32 fillér. Állástkeresőknél 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. **Az összeg előre küldendő be;** lehet 10 filléres levélbélyegekben is.

DISZKRÉT házasságközvetítő jobb családokban: Kornfeld Dávid irodája, VII. Kazinczy-u. 54. (Válaszbélyeg.)

FÉRJHEZMENNE csinos, házias huszonhatéves urilány négyezerrel, butorral, kelengyével: egzisztenciával biró *„szombattartó uriember”*-hez.

ÖNÁLLÓAN főző, gyermekszerető házvezetőnőt keres: *Rosenfeld József* fakereskedő, *Győr.*

JÓL FŐZŐ vallásos mindenes szakácsnét keresek elsejére, négy felnőtt tagból álló családhoz. Jó bánásmód biztosítva. Berkovits Ferencné, Miskolc, Széchenyi-u. 48.

FIATAL üvegező képkeretezősegéd, az üveg-, porcellán- és zománckereskedésben jártas, állást keres. Winternitz Lipót, Szikszó, Horthy-út 1.

Jeligés hirdetések feladóinak címét diszkrécióban tartjuk.

BIZALMI állásba elhelyezhetnék bóchert teljes ellátással, némi fizetéssel. Esetleg kitanulhatna pékmesterséget és naponta gemóret is tanulhat. Stein főrabbi, Diósgyőr.

A BPESTI TIF. BACH. felkéri a vidéki T.-B.-ket, hogy a rövidesen megjelenő *Színáj* c. folyóirat ügyében hozzájuk intézett körlevélre postafordultával válaszoljanak!

KERESEK jobb zsidó perfekt szakácsnőt kis orth.-családhoz, hol családtagnak tekintenék. Szobalány van. Cím válaszlappal „Miskolc” jelige alatt.

FŐVÁROSI gyár egyedárusítója vidéken, elvenne 20—22 éves leányt 10—15 ezerrel. „Vallásos, szombattartó” jeligére a kiadóba.

BENŐSÜLNE jobbmódú vallásos családba 30 éves intelligens vidéki fiatalember. Ingatlan-örökséggel rendelkezik. „Szigorúan vallásos” jelige.

KÖNYÖRÜLETES hittestvérek segítsenek ki egy beteg, éhező családot! Cím: Krämer Móric, VIII. Tömő-u. 36.

12 ÉVE fennálló élelmiszerüzletemet óriási vevőkörrel havi 600 P tiszta jövedelemmel nyugalombavonulás miatt berendezéssel együtt 2500 P-ért sürgősen eladom. Tőke szükségtelen. „Haczlóchó” jelige.

Középeurópai egyedárúsítás elsőrendű
ווילנער ש״ס. רמב״ם, טורים
או״ח יו״ד, משניות, חמשים וכו׳
erős bőrkötésben. Ugyancsak mindenféle használt sz'fórim állandóan raktáron. Moskovits Adolf, Debrecen, Pásti-utca 2. (Ugyanott hajnagykereskedés és kész parókák, viszonteladóknak is.)

NŐSÜLNE jobb családból, Palesztinából látogatóba hazajött jómegjelenésű orth. fiatalember, megfelelő hozománynyal. „Szentföldi jövő” jelige.

FIATAL hölgyfodrásznő, a szakma minden ágában teljesen jártas, március 1-re állást keres. Cím: Keller Mór, Salgótarján.

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

SZOLID igényű, jól érettségizett, németet, franciát és gépirást tudó fiatalember állást keres. Cím: Albert Miklós, Balassagyarmat.

KÉTABLAKOS különbejáratú uccai szoba, butorozva, vagy üresen, fürdőszobahasználattal két személy részére azonnalra kiadó. Esetleg elsőrendű orth. kóser ellátással együtt. Kazinczy-u. 6/a. II. em, 18.

OLCSÓN szállít, svábbogár és ruszlibogár elleni irtószert kipróbált minőségben: Blau Dávid, Fehérgyarmat.

Nyilttér*

ÓVÁS.

Tudomásomra jutott, hogy különféle ürügy alatt nevemben pénzgyüjtést eszközölnek. — Tekintve, hogy senkinek semmi néven nevezhető megbízást gyüjtésre nem adtam, kérem ezen személyeket közönséges csalóknak tekinteni.

Lichtenstein K. főrabbi, Balkány.

* Az ezen rovatban közöltekért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

A Pesti Chevra Kadisa

Izr. Szentegylet **március hó 2-án, szerdán d. u. ½5 órakor** a Rombach-utcai zsinagógában Jom-Kippur kotaun i'tentisztelettel kapcsolatosan

alapitási ünnepélyt

rendez, melyre tagjait ezuton meghívja.

A PESTI CHEVRA KADISA ELŐLJÁRÓSÁGA

PARÓKÁT
legszebb kivitelben készít hullámosított hajból; javítást, ondolálást olcsón vállal
HEISZ JENŐNÉ
parókakészítő és női fodrász,
Budapest, VI. Vasváry Pál-u. 4.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

**Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.**

NEUVIRTH TESTVÉREK ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZEK
Budapest, Király utca 28. **Telefon 125-084**
Brilliáns, ékszerek, ezüst disztárgyak, gyertyatartók, menórák, serlegek, tórafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek. — Saját műhely. — Brilliáns, arany és ezüst beváltás.
Szombat- és ünnepnap zárva.

Budapest, 1938. március 9. 5698. Ador II. 6. XIV. évfolyam, 9. sz.

אללגעמיינע יודישע צייטונג ב״ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapitotta: **Groszberg Lipót** ז״ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C. Telefon: 1-238-08. Csekkszámla: 50.791. Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti: **Groszberg Jenő**

A miniszterelnök és a hercegprímás szava

Az egész ország felfigyelt a győri beszédre, amelyet Darányi miniszterelnök tartott. Bejelentette, hogy egy milliárd pengőt kér az országtól különféle beruházásokra, szociális intézkedésekre és első sorban a honvédelem kiépítésére. Szükségesnek tartotta, hogy a különféle szélsőséges izgatások ellen leghatározottabban kikeljen és ezzel kapcsolatban a zsidókérdésről is szólott. Nagy beszédjének erre vonatkozó részlete a következőképen hangzik:

— Ezeknek a mozgalmaknak egyik fő terrénuma a zsidókérdés. Én azt hiszem, egészen felesleges volna elméleti vitát folytatni afelett, hogy helyes, vagy nem helyes-e a zsidókérdésről beszélni. Zsidókérdés van. S ez egyike elintézetlen közéleti problémáinknak. Ha pedig elintézetlen, annak csak tervszerü és törvényes rendezését tartom lehetségesnek. A kérdés lényegét abban látom, hogy az ország határán belül élő zsidóság különleges diszpozicióinál és helyzeténél fogva, de részben a magyar fajta közömbössége miatt is, aránytalanul nagy szerepet játszik a gazdasági élet bizonyos ágazataiban. Aránytalan az elhelyezkedés abból a szempontból is, hogy tulnyomórészben az ország városaiban, elsősorban a fővárosban él. A zsidóság aránytalanul nagy számban helyezkedett el azokban a foglalkozási ágakban, amelyekben a kereseti lehetőség könnyebb és kedvezőbb. A zsidóságnak a fővárosban való tömörülése pedig természetesen kifejezésre jutott ennek a városnak kulturális és gazdasági életében és ez a megnyilvánulás a magyarság élettörekvéseivel nem mindig áll harmoniában.

— Az ellentét, amely ebből az adott helyzetből kifejlődik, akadályozza a nemzeti erők teljes összefogását és állandó izgató momentum az ország közéletében. A kérdés törvényes és tervszerü rendezésének tehát alapfeltétele, hogy igazságos helyzetet teremtsünk. Igazságos helyzetet, amely az említett szociális aránytalanságokat helyre hozza, vagy kiküszöböli és a zsidóság befolyását a nemzeti élet kulturális és más területein illő mértékre csökkenti. Egy ilyen rendezés, amely az ipar, kereskedelem és hitelélet területén, a gazdasági élet vállalkozásaiban a keresztény társadalmat az őt megillető előfeltételekhez tudja juttatni, magának a zsidóságnak is érdekét szolgálja, mert lényegesen enyhíteni alkalmas az antiszemitizmust és ezzel a szélsőséges, türelmetlen mozgalmak terjedését.

Ne vitatkozzunk ezeknek a kijelentéseknek igazságáról és ne boncoljuk az egyes állításokat. Első sorban azért, mert lényegében véve a miniszterelnök ezt már régebben Szegeden is kifejtette, másodszor azért, mert igaz ugyan, hogy könnyen meglehetne cáfolni azokat, de a legjobb cáfolattal sem visszük előre az ügyet, hisz a mai idők megtanítottak bennünket arra, hogy a hatalommal szemben az igazság szava legföljebb fellebbezés lehet egy jobb jövendő vagy a történelem felé. E helyett ne egyes kijelentéseiben, hanem az összefüggésben és atmoszférájában tekintsük a beszédet és akkor azt kell mondanunk, hogy a konszolidáció, a jövő kiépítése, a társadalom békéje ügyét szolgálja és így csak azt kívánhatjuk, hogy a kibontakozó program valósággá legyen a haza üdvére és az ország lakosságának boldogítására.

Igaz, hogy még húsz évvel ezelőtt nem így gondolkoztunk volna erről a beszédről! De megváltozott a világ, megváltoztak az emberek, sőt valahogy megváltozott a biblia ismert elbeszélése:

— A bölcs király elé járul a két szembenálló asszony és hozzák az élő csecsemőt és a bölcs király fölismeri az ál-anyát azon, hogy beleegyezik a csecsemő kettészelésébe, amikor mondja: „se az enyém, se a tiéd ne legyen.”

Most két irányzat küzd a birtoklásért, egyfelől ott áll a jobboldali szélsőség, másfelöl állítólag a másik túlzás leskelődik és ily viszonyok közepette csak az lehet a legbölcsebb politika: sem az egyiké, sem a másiké ne legyen az ország. És megvalósult a nagyon tanulságos ismert kis jelenet a cárral és az öt megvendégelő zsidó kocsmárossal. A cár rangrejtve betért a kocsmába, a zsidó ember kitünően kiszolgálta és amikor a cár fölfedte inkognitóját, a kocsmáros semmit nem akart elfogadni, csak hosszas unszolásra kijelentette, hogy azt a kegyet kéri, hogy konkurense iparengedélyét vonják meg. Mi is úgy vagyunk. Már nem kérünk önmagunknak semmit, csak azt érezzük, ha a bomlasztó, ránk nézve lealázó, a kormánykörökkel szinleges barátságot tartó, állítólagos magas összeköttetéseire hivatkozó agitáció és izgatás megszünik, akkor az ország boldogulása nagy lépéssel előrehalad. A demagógia féktelenségének megszüntetését igéri a kormányelnök. Ez a fő! Ennek a kedvéért mindent le kell nyelnünk és mindenen túl kell tennünk magunkat, még annak az árán is örvendünk a miniszterelnök határozott kijelentésének, ha bizonyos foku deklasszálást láthatunk benne, amikor úgy beszél a zsidóságról, mintha az ország többi lakosságától különböző, heterogén elem lenne, mintha 1738-at írnónk. De — hangsulyozzuk: a nagy összefüggéseket kell nézni és nem egyes kicsinyességeken, szépségfoltokon megakadni. Már pedig a miniszterelnök megfelelő határozottsággal lépett föl azok ellen a „történelmileg müveletlen, magyarságukban megbizhatatlan, politikailag éretlen elemek” ellen, amelyek az alkotmányosság eszméje ellen lázadnak, ködös parancsuralmi célokat és nem egyszer idegen hatalmi érdekeket szolgálnak. „Egyéni fantáziák veszedelmes játékára” nem lehet fölépíteni egy ország kormányzását, annál inkább résen kell lennünk ezen a téren is, mert

amint a miniszterelnök mondotta: „a bolsevizmus gyakran álcázva, demokratikus, liberális, sőt nyilasmozgalmak köntösébe burkolja a maga pusztító mozgalmát".

Nem oktalan és nem alaptalan optimizmus a mi felfogásunk. Közgazdasági alaptörvény, hogy pénzt nem lehet előteremteni csak dolgozó társadalom tagjaitól. Amikor Fáraó téglát követelt a rabszolgáktól, de szalmát nem adott hozzá, megkezdődött Egyiptom összeomlása. A középkorban a szó szoros értelmében különféle adókkal elnyomorították a zsidóságot, de privilégiumot adtak nekik bizonyos foglalkozások üzésére, amelyeknek jövedelméből képesek voltak a horribilis adókat — vérrel és könnyel bár — leróni. Az pedig közgazdasági lehetetlenség, hogy a zsidóság fizessen és járuljon hozzá a nagy teherviseléshez, de úgy, hogy mások kapják a keresetnek privilégiumát.

IV. Béla magyar király a XIII. század közepén oly módon szabályozta a zsidóság helyzetét, hogy igénybe vette vagyonukat az ország fölépítésében, de az akkori időben példátlan bölcseséggel jogot adott nekik gazdasági tevékenykedésre. IV. Béla szabadságlevelét követték Nagy Kázmér lengyel király, Frigyes osztrák herceg, később a német császárok egy része. Remélni akarjuk, hogy IV. Béla szelleme még nem halt ki sem nálunk, sem Középeurópában és nem akarjuk hinni, hogy a mostani államok gazdaságpolitikájának vezérszelleme a mostani délarábiai jémeni imámé lesz, aki zsidó alattvalóira a legsulyosabb robotot rakja, de csakis az utcaseprést és a csatornatisztításokat engedi meg nekik. Magyarországnak ezer millió pengőt kell áldoznia öt éven belül, de ez csakis konszolidált társadalomban és békésen dolgozó polgárság útján lehetséges. Ezen az alapon reméljük, hogy a győri beszéd után jobb, békésebb, munkásabb, a csendes polgári munkát jobban becsülő korszak következik az ország életében.

Ilyen irányban a lelkeket nevelni kell. Ebben a tekintetben Serédi Jusztinián hercegprimás most kibocsájtott nagyböjti pásztorlevele klasszikus dokumentum. A pásztorlevél szerint a kereszténység megalapítóját ma, 2000 évvel halála után „azért szeretnék számüzni sokan, mert ember és mint ilyen egy népnek tagja volt, botránkoznak az ő zsidó voltán, az ő személyére is átviszik a zsidó néppel szemben való gyülöletüket, feledik, hogy a zsidó népnek nemcsak hibái voltak, hanem nagy szentjei is..." Serédi szózata mutatja, hogy a vallásosság sohasem sülyedhet fajgyülöletté, hogy I'ten szolgája sohasem lehet az aranyborju rabja, hogy az igazság és a szeretet I'tenében való hitet nem pótolhatja a vérnek pogány, ijesztő, barbár mitosza. A hercegprimás népszerütlen dologra vállalkozott, amikor a mai időben hirdeti és hangsulyozza a keresztény vallás zsidó gyökereit és így a leghatározottabban elitéli a fajgyülöletet. De mindig így volt és így marad: bün, a léhaság mindig népszerü és kényelmes, de a vallási kötelességekre való felhívás sokszor egyértelmü az ár ellen való uszással. Ha a magyar társadalomban olyan grandiózus erkölcsi erők lüktetnek, mint amelyek a hercegprimás pásztorlevelében megnyilatkoznak, akkor nem nagyitás, ha azt reméljük, hogy a béke, a tisztességes munka megbecsülésének, a társadalom egyes osztályai közötti harmóniának korszaka ki fog bontakozni a maga áldásos mivoltában, amikor a milliárd pengőt együttes erővel kell előteremteni.

Wauchope búcsúja Palesztinától

A palesztinai sajtó meleg hangon méltatja Sir Arthur *Wauchope*, Palesztina hat éven át volt főkormányzójának egyéniségét és szines tudósításokban számol be az utolsó órákról, amiket Sir Arthur Wauchope az országban töltött. A búcsúünnepségek csúcspontja a volt főkormányzó rádióbeszéde volt, amelyet az ország lakosságához intézett.

— Holnap reggel — mondotta Wauchope — elhagyom ezt az országot, de sohasem fogom elfelejteni itteni barátaimat. Az a tény, hogy ezt a földet annyira szeretik a mohamedánok, zsidók és keresztények, egyik alapvető oka a nagy politikai érzékenységnek és félelmeknek, amelyek sok embert töltenek el jövőjük és gyermekeik jövője tekintetében. Míg egyes barátaim borus szemmel néznek a jövő elébe, addig én szilárdan bizom abban, hogy végső fokon a jóakarat fog győzni. Igazi haladás és eredmény csak jóakaratból és mások iránti megértésből fejlődhet ki. Ezért a sok viharfelhő ellenére is bátran és reményteljesen nézek Palesztina jövője elé.

— Az elkövetkező években kétségtelenül ugyanazzal a megvetéssel fognak visszapillantani az utóbbi évek egyes eseményeire, mint ma. Más történések iránt viszont világosabb és több megértést fognak tanusítani az emberek, mint ma. Búcsúüzenetem azoknak, akik ma utoljára hallják a szavamat, az, hogy ne nézzenek vissza és gondolják meg, hogy a gyülölet és düh előitéletből és tudatlanságból fakad. A palesztinai nép legnagyobb reménye az a bizalom, amit Nagy-Britannia iránt érez.

A főkormányzó beszédét, amit angol nyelven mondott el, a speaker lefordította héberre és arabra is.

A könnyes búcsú.

Sir Arthur Wauchope másnap délelőtt 12 óra 55 perckor gépkocsiján Ramlebe utazott. Itt repülőgép várta, amellyel Egyiptom földjére szállott.

Ezt megelőzőleg katonai búcsú-ceremónia volt Jeruzsálemben, amelyen számos katonai és polgári előkelőség jelent meg. Azok, akik az ünnepségen résztvettek, látták, hogy mély meghatottság vett erőt Sir Arthur *Wauchopen*, könnyek csillogtak a szemeiben és csak nagy erőfeszítésébe került, hogy ura legyen az érzelmeinek.

A héber sajtó melegen búcsúztatta a volt főkormányzót. A lapok rámutattak arra, hogy bár sok csalódás érte a jisuvot Wauchope kormányzata alatt, de a palesztinai zsidóság sohasem fogja elfelejteni azt a nagy fejlődést és növekedést, amelyet ezen idő alatt ért el. Amikor Wauchope az országba érkezett, 170 ezer zsidó élt Palesztinában. Ma 440 ezer lelket számlál az ország zsidó lakossága. A jisuv nem fogja elfelejteni azt a mély megértést sem, amit Sir Arthur Wauchope a zsidó reneszánsz iránt tanusított.

A karcsuság titka
EHRENTÁLNÉ (Geczovits Renée)
füzőszalon, Dohány-u. 39.
Telefon: 140—264.

סערטעכטירער שמורה־מצות!
בנמצא אצלי קמח ומצות שמורים וגם
פישוטים אף למהדרין במצות צו בילליגסטען
פרייזען תחת השגחת הה״ג ורב״ד שליט״א
דפה. לסוחרים גדולים אעשה הנחה מהמחיר.
גרשון אברהם קליין
נכד לרגאון שמן רוקח זצ״ל. אדרעססע:
Klein kézipászkasütődéje, Bodrogkeresztur.

PURIMRA NE OKOZZON GONDOT
magának feleslegesen, adja le rendeléseit és cimeit!
Torták, kindlik és különlegességek legszebb kivitelben.
WEISZ MÓR
orthodox kóser keksz, kétszersült, és süteménygyára, Budapest, VII, Dob-utca 22. Telefon: 1-423-65

Korein Dezső:

A zsidók kérdése

Nehéz dolog egy zsidó kispolgárnak a hatalmas miniszterelnök urral vitába szállni, azonban nemcsak az igazság érdekében, hanem exzisztenciánk veszélyeztetése miatt is kénytelen vagyok tisztelettel ellenvéleményt benyujtani a kormányelnök úr ama határozott kijelentésével szemben, hogy „zsidókérdés van". A miniszterelnök urnak ez a kijelentése az alkotmányról vallott világos felfogásával merőben ellentétbe jutott. Mert a magyar alkotmány csak teljesen egyenjogú, vallás- és nemzetiségi különbséget nem ismerő magyar állampolgárokat ismer.

Zsidókérdés nincs, csak zsidóüldözés van különféle formákban bizonyos államokban.

A velünk barátságban levő nagy birodalom — úgy mint mindent — először elméletileg vaskos könyvben *„nebst einem Anhang"* szokott feltálalni. Igy dobta be a zsidókérdést is, mint a zsidóüldözés előfutárját a nagy közvéleménybe. Az elmélet után következett a brutális gyakorlat, a zsidóüldözés különféle válfaja. Ha ezt akarják nálunk is, minek a sok kertelés és zsidókérdésezés! *Mert,*

ha van zsidókérdés, az kizárólag reánk zsidókra tartozhat abban a tekintetben, hogy mi lesz velünk szegény zsidó kisexisztenciákkal?

A numerus clausus szerinti osztályozást az egyetemi hallgatóktól már az ószeres iparig szélesítették ki. Ha még most a közgazdasági szempontból szerencsétlen kereskedői képesítés rendszerét is megvalósítják, de ezzel szemben a közszolgálati állásokat, úgy mint eddig légmentesen elzárják tőlünk, előáll a mi részünkre a zsidókérdés teljes szomorú valóságában: *Miből éljünk mi, szegény küzködő kiszsidók? Ez lesz az egyedüli zsidókérdés.*

Ami pedig a felelőtlen izgatókat és konjunkturapolitikusokat illeti, ebben a tekintetben a kormányelnök úr azon a véleményen van, hogy ennek visszaszorítása kizárólag rendőri kérdés. Bátor vagyok ezt megtoldani azzal, hogy esetleg az elmegyógyászat körébe is tartozik. Mert a zavaros elméletek hirdetői, akiket egy szellemes iró jó zamatos magyarsággal kelekótyagosoknak nevezett, *vagy a fogházba vagy pedig elmegyógyintézetbe valók.* A tömegindulatok felkorbácsolói különféle bolondgombákat tálalnak fel a hiszékeny és könnyen félrevezethető tömegnek. Azonban a gyülölet vámszedői, a kelekótyagos hordó-politikusok a bolondgombát maguk nem fogyasztják, azt csak a tömegnek szervirozzák, *ők maguk pedig pecsenyére pályáznak és ama bizonyos husosfazekak köré csoportosulnak. Régi bevált recept szerint kezdik a zavarkeltést és izgatást a zsidóknál és folytatják a polgári osztályon keresztül a másfelekezetű papság és végül a kormányférfiak ellen.* Erre iskolapélda a Szálasi-féle földalatti mozgalom, amelyre most már a tizenkettedik órában a rendőrség erélyesen lecsapott, de csak akkor, mikor az már az utolsó fázishoz, az állam- és társadalmi rend felforgatásához érkezett és a kormányhatalom erőszakos átvételének rögeszméjét tüzte ki programpontjának. Ennek azután már fele sem tréfa. Mig csak zsidókról és zsidóbérencekről volt szó, bizonyos *nonsalánszszal* kezelték az izgatásokat. Lemosolyogták a kelekótyagosokat. Nem vették őket komolyan, hisz csak holmi zsidóheccekről volt szó. Ezt pedig nem kell tragikusan venni. Most azután gondolkodhatnak az illetékes rendcsináló urak afölött, hogy okos dolog volt-e az izgatásokat oly szőrmentén kezelni, mint az eddig történt.

Annyi bizonyos, hogy a mai kaotikus állapotoknak tulajdonképeni forrása a világháború. Akkor nyiltak meg az ellenségeskedések zsilipjei és azóta szakadatlanul zúdul az emberiségre a gyülölködés lávája. Már husz év telt el azóta és a világ még mindig nem tud magához térni. Nem találja helyét sem erkölcsileg sem politikailag, sem pedig gazdasági téren. Ez a feszült atmoszféra tenyészti ki a felelőtlen demagógiát, a kelekótyagos izgatókat. *Hozzájárult még a horogkeresztes irányzat nemzetközi propagandája, amely guruló márkával bomlasztja mindenütt az országok belbékéjét és nem engedi nyugvópontra jutni az agyonzaklatott emberiséget.* A mai komplikált nemzetközi politikai helyzetnek mégis csak végére kell járni, hogy az agyongyötört emberiség nyugvópontra juthasson, különben örvénybe jut az egész európai civilizáció.

Már most mit tehetünk mi: legyengült, idegileg agyonhajszolt és védtelen zsidók a gyülölet koncentrikus támadásával szemben? Csak a magasba vetett tekintetünkkel és fohászkodásunkkal meríthetünk erőt és bizakodást rettenetes helyzetünkben. Onnan, ahonnan halljuk az Örökkévaló vigasztaló szavát: *„Ki laj jitajs Hasém esz amaj baavür s'maj hagódajl — nem hagyja el a Mindenható, népét, nagy neve miatt." És gondolunk a purimi Megilára: „Revach vehacoló jámajd mimókajm áchér", jönni fog a felszabadulás és segítség egy más oldalról!*

Az emancipációs kiállitás

Március 6-án nyitotta meg nagy érdeklődés mellett az *Országos Magyar Zsidó Múzeum* a lapunk mult számában is jelzett emancipációs kiállítását, a hazai zsidóság egyenjogusítását előíró 1867. évi XVII. tc. életbelépésének 70-ik évfordulója alkalmából.

A kiállítás a múzeum történelmi arcképcsarnokának két termében nyert elhelyezést és e hó végéig tart.

A gazdagon szortírozott kiállítás anyagából az első teremben feltünik a magyar zsidóság „aranybullája'; IV. Béla király 1251-ben kiadott kiváltság-levelének, mely a magyarországi zsidóság jogviszonyait szabályozta, II. Ulászló korából, 1494-ből való megerősítése. Az oklevél magában foglalja Zsigmond (1396, 1406, 1431 és 1436.), Albert (1438.), V. László (1453), Mátyás (1458 és 1464), királyoktól való megújításokat is.

Igen érdekes és a mai időkben külön kihangsúlyozandó a II. teremben elhelyezett 1861 aug. 21-i országgyűlési napló, mely *Tisza Kálmán* indítványát tartalmazza, miszerint kívánja *„a különböző vallásfelekezetek közötti polgári és politikai teljes jogegyenlőségnek életbeléptetését és az izraelitákra való kiterjesztését".* Ugyanott látható fényképes emléklap „az izraeliták egyenjogúsításáról Magyarországon".

פסח · של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.
A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő
Schreiber Simon ur
gyakorolja.
A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejü biztositék arra, hogy az áru és igy különösképen a husvéti áru megbizhatóságához soha kétség nem férhet.
A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.
FRANCK HENRIK FIAI R.-T.
Budapest, 113. postafiók 5. Telefon: *2-688-45.

Sabbosz Zóchajr midrasa

Zóchajr ész aser ószó l'chó Amólék — emlékezzél arra, amit Amolék tett veled.

(D'vórim 25.)

A Midras *Pszikto d'Rav Kahano* szerint a Tóra ezen verse összefüggésben van *Mislé* 19. fejezetének köv. szavaival: *„Lécz szakke üfeszi já'rim* — ha a gúnyolódót megvered, az ostoba is megokosodik."

Amit Amolék tett, az meg van említve *Besalach* végén: *„Vajóvaj Amolék vajilóchem im jiszroél birfidim* — és jött Amolék s harcolt Izráel ellen Refidimben." Miért támadhatta meg Amolék a népet? Erre megadja a feleletet a támadás helyének neve *Refidim*, mely szó kettéosztva (*rófű j'déhem*) kézlankadást jelent: *kezeik ellankadtak a vallási parancsok teljesítésétől.*

Rabbi Lévi erre a köv. hasonlatot mondotta:

— *Egy apa nagyon szerette kisfiát. Egyszer elment a vásárra és vállán hordozta őt, aki mihelyt valami szépet megpillantott, mindig kérte apját, hogy vegye meg neki és ő megis vette. Ez így megismétlődött többször. Egyszer elhalad arra egy idegen és a fiú azt mondja a jövevénynek: „Nini, az én apám:" Az apa erre haragra gerjedten rászól: „Te ostoba, a vállamon cipellek, mindent megveszek neked, amit akarsz, s most egy jött-mentre azt mondod, hogy ő a te apád?" Erre ledobta magáról, otthagyta az úton, jött egy harapós kutya és megmarta . . .*

— *Így van Izráellel. A Teremtő kivezette Egyiptomból és megóvta őt a dicsőség oltalmazó felhőoszlopaival, „körülvette és figyelt reá" (j'szajvevenhü j'vajneném, Dvórim 32), kértek mannát, adott nekik, kértek húst, megkapták. És miután a Teremtő az összes szükségleteiket kielégítette, egyszerre csak azt kérdezték „Hajés Elajkim b'kirbénü im ójin — vajjon I'ten közöttünk van-e, vagy nincs?" (Smajsz 17). Erre I'ten azt mondotta: Kételkedtek bennem, megakartok tagadni, én majd emlékezetessé teszem nektek, majd jő Amólék a fenevad és belétek harap . . .*

És Majse szólt J'hajsüához: *„Móchor onajchi niczov al rajs hagiv'ó ümatték hoelajkim b'jódi* — holnap majd felállok a domb tetejére és I'ten botja a kezemben". Ez a B'salach szidrabeli tóravers igen tanulságos. A „felállok" *(niczov)* kifejezés arra céloz, hogy Majse imádkozni fog, mert ez a kifejezés fordul elő más helyen abból az alkalomból, amikor Majse fohászkodott népéért I'tenhez: „Vajéred Hasém beónon *vajiszjaczév* imaj som vajikró b'sém Hasém — és leszállott I'ten felhőben és ő (Majse) ott *állott* vele és megszólalt I'ten nevével" s imádkozott. Mivelhogy Bileam, szózatában azt mondotta: *„Ki mérajs czürim erenü ümigvóajsz asürenü* — a sziklák tetejéről nézem (Izráel népét) és a dombokról szemlélem őt" és ezt a bölcsek az ősapákra és az ősanyákra vonatkoztatják, azonképen Majsenak a „domb csúcsára" való felállása azt jelenti, hogy imájában hivatkozni fog a jámbor őseink érdemeire. Az pedig, hogy Majse „kezében lesz I'ten botja", azt jelenti: az a bot, amelyre rá van vésve az Örökkévaló 70 jelzője.

A Tóra így írja tovább: *„Vajaasz J'hajsüá kaaser ómar laj Majse* — és Jósua úgy cselekedett, amint Majse mondta neki". Jósua ugyanis azt gondolta magában: „Annyi kiváló ember van ebben a nemzedékben: Áron, Chür és a hetven vén és mégis nekem adja ezt a parancsot a nagy mester, ez nem ok nélkül történik, ennek bizonyára az az oka, hogy ő tudja, hogy Amólék az én kezem által fog elveszni."

A Tóra folytatja: *„Vajachlajs Jehajsüá esz Amólék v'esz ómmaj l'fi chórev* — és Jósua leterítette Amolékot és népét a kard élével". A „vajachlajs" (leterítette) kifejezésnek még egy értelme lehet, hogy *„sorsot"* vetett ellenük.

Amikor *Jiszraj* minderről értesült, akkor eljött és felvette a zsidó vallást.

Ezért mondja a bevezetőben megemlített Mislé-vers: „Ha a gúnyolódót (Amolékot) megvered, a tudatlan (Jiszraj) is megokosodik" és a zsidó hitre tért.

És mi lett Jiszraj jutalma? Utódai méltóknak találtattak, hogy a Szentély kockás csarnokában helyük legyen és Izráelhez számítódjanak, amint ez utóbbi meg van írva a Krónikák (Divré Hajómim I.) könyvének 2. fejezetében: *„Ümisp'chajsz szajfrim jajsvé já'bécz . . . hémó hakinim* — a könyvesek családja, Jábécz lakói . . . a kéniták", vagyis Jiszraj utódai.

*

„Zóchajr ész aser ószó l'chó Amólék — gondolj arra, amit Amólék cselekedett veled." Egy másik helyen viszont azt tanítja a Tóra: *„Laj sz'száév adajmi ki ochichó hü* — ne utáld az edomitát, mert testvéred ő".

Lásd a különbséget — mondja a Midras — az Örökkévaló és a halandó ember eljárása között. Ha a halandót valaki megsérti, akkor a harag soha nem távozik el szívéből. I'ten azonban nem úgy tesz: „az egyiptomiak rabszolgaságban tartották Izráelt, majd amikor Izráel kivonult Egyiptomból, Edajm utódja Amólék sok bajt okozott neki és mégis azt mondja I'ten: „Ne utáld, mert testvéred ő". *Rabbi Lévi* a következő hasonlatot mondta erre:

— *Egy király nagy lakomát rendezett, melyre meghívta két ellenését is és megparancsolta környezetének, hogy fogadják őket is nyájasan. Így is történt. A lakoma rendben folyt le. A két ellenséges vendég azonban miután jól meglakmározott, vasbaltát vett elő és berontott a királyi palotába. A király erre felindulva szólt hozzájuk: Nem elég, hogy nyájasan megvendégeltünk benneteket és ti még be is törtök hozzám?!" Erre kiadta a parancsot, hogy végezzék ki a renitenseket.*

— *I'ten is Miczrájimra vonatkozóan, dacára annak, hogy sanyargatták Izráelt évszázadokon át, azt mondotta: „Ne utáld az edomitát". De Amólék mégis felkelt Izráel ellen, ezért mondja a Tóra: „Emlékezzél arra, amit Amólék tett veled . . . és írtsd ki Amólék emlékét".*

*

Rabbi Tanchüm az idevonatkozó tanítását *Jjajv* szavaival (13. fej.) kezdte: *„Zichrajnéchem mislé éfer, l'gabé chajmer gabéchem* — a ti megemlékezéstek hamuhasonlatok, agyaghalmazok a ti magaslataitok."

Ebben bennfoglaltatik a köv. tanítás. Kétszer van előírva az Amólék emlékének kiírtására vonatkozó parancs. (Smajsz 17. fej. és Dvórim 25. fej.) Már most — mondja az Irás: törekedjetek méltóak lenni I'ten kegyelmére, mert ha nem, akkor „agyaghalmaz" lesz a ti osztályrészetek, hasonlóan az egyiptomi rabszolgasághoz, ahol szó van arról, hogy „elkeserítették életüket (a zsidóknak) agyaggal és robottal". De, ha jók lesztek, „hamu-hasonlat" lesz a ti megemlékezéstek, hasonlíttok majd Avróhomhoz, méltó gyermekei vagytok őneki, aki I'ten előtt megalázkodva (*v'onajchi ófor voéfer*, B'résisz 18) a por és hamuhoz hasonlította magát . . .

Orth. kóser borokat
של פסח már 50 litertől szállít:
Schindelheim Adolf, Gyöngyös.
— Kérjen árajánlatot. —

Alt-féle orth. kóser étkezde
Sopron, Várkerület 56
az orth. rabbiság felügyelete alatt áll!

Barchesz, Kindli
legjobb minőségben
Engländernél, Karpfenstein-u. 1.
Fiók: Népszinház-u. 22. Tel.: 130-924
Szombaton zárva.

R. Benczión Wesel tordai főrabbi

Február 25-én pénteken estefelé elhunyt Kolozsvárott a zsidó kórházban Wesel Albert tordai főrabbi, az erdélyi orth.-központi iroda elnöke, 74 éves korában. Fontos, nehéz, a szó szoros értelmében történeti feladat jutott neki és szolgálatába állott a szent célnak odaadással, szívvel, lélekkel és teljes tehetséggel. Nehéz időkben állították hat esztendővel ezelőtt az erdélyi orthodoxia országos irodája élére. Különféle kívánalmak és irányok ütköznek ennek a zsidóságnak a táborában és ő a békés finomlelkű férfiú a mindennünen ostromlott bástyára hágott, mert tudta hogy szent célt szolgál vele.

Vajakhél hetiszakasz szombatbeköszöntője előtt húnyt el és másnap azt olvasták a Tórából, hogy Majse összegyűjtötte Izráel egész gyülekezetét és azt mondotta nekik: „ezek az igék, amelyeket az Örökkévaló rendelt." Ezekben a szavakban megnyilatkozik az igazi vallási felfogás a tömörítés és szervezés művéről. „Össze kell gyűjteni" az embereket, egy cél felé állítani, de a szervezés célja csak az lehet, hogy megvalósíthatók legyenek az igék, amelyeket az Örökkévaló rendelt, hogy megkönnyíttessék a Tóra előírásainak megtartása közös munkával. Így fogta Ő is fel az orthodoxia szervezésének lényegét és létjogosultságát.

Van egy talmudi kijelentés, amely azt hangoztatja: I'ten megmutatta az első embernek az egymást követő nemzedékek kutatóit és az egymást követő nemzedékek bölcseit. És valóban *dajr dajr v'dajrsov, dajr dajr vachachomov*, a kutatók és bölcsek, a zsidóság történelmének irányítói és működésük jelentik a zsidó történelem igazi tartalmát. Ilyen értelemben az elhunyt történeti feladatot végzett. „Kutató" volt, a Tóratudomány nagy mestere, neves elődöknek méltó utódja. Az ő világa a halacha, a vallástudomány négy rőfje volt, ott érezte jól magát. Nem kereste a kitüntetést és a nyilvános szereplést. De amikor ő rá esett az elnöki választás elfogadta és kiderült, hogy a kutatóból bölcs, okos, meggondolt vezér lett. Nem tért ki a feladat elől. Izráel kutatóinak és bölcseinek a lelkületét fejezi ki Omajsz próféta, amikor a 7. fej. mondja *„Laj növi onajchi v'laj ben növi . . .* — nem vagyok én próféta, sem prófétának fia, hanem pásztorkodó, de az Örökkévaló elragadott engem a juhok mellől és azt mondotta, menj, légy prófétává népem felett". Ő is prófétai lelkesedéssel fogott a munkájához. De nemcsak lelkesedéssel, hanem okossággal és bölcsességgel végezte tapintatot és körültekintést igénylő munkáját. És hogyha van pozició, amelyre el lehet mondani a Talmud szavát: „a bölcs még nagyobb rangban áll, mint a próféta," úgy ez alkalmazható azokra a férfiakra, akiknek az a feladat jutott, hogy a mai nehéz időben az orthodox közösséget szolgálják a kívülről és belülről

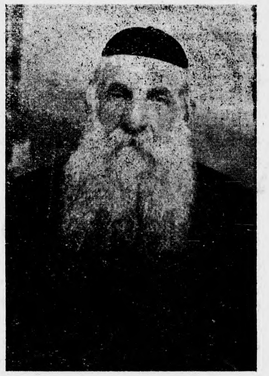

jövő nehézségek közepette, prófétai lelkesedéssel, de ezt felülmuló bölcsességgel.

Befejezte nemes erényekben gazdag életét. És eszünkbe jut, amit a mult szombaton olvastunk: „Éleh f'küdé hamiskon . . . ez a számadása a szentélynek amelyet megejtettek Mózes parancsára." Egy magyarázó szerint ez azt jelenti: a számadást nem hirtelen rovancsolásra ejtették meg, hanem maga a szentély építője kívánta, mert tudta, hogy hüségesen végezte dolgát. Ilyen értelemben a közéleti etika legragyogóbb fénykoszorúja veszi körül a megdicsőült emlékét és a hálás kegyelet alkalmazni fogja reá mindenkor a szentírási igét (Doniél 12): *„Ümaczdiké horabbim kakajchovim l'ajlom voed . . .* — a közösség helyes útra terelői beragyogják örökre közösségünk sötétségét, mint a fénylő csillagok a sötét éjszakát." — הנצי"ח

*

Wesel főrabbi 1863. december 28-án született Tordán, ahol apja is főrabbi volt és a Talmudban mestere a megboldogultnak. Már egész fiatalon szerezte meg rabbiokleveleit. Két évig Dicsőszentmárton helyettes rabbija volt, majd Brassóba hívták, ahol megszervezte az orthodox hitközséget és megalapította annak mintaszerű intézményeit. A kivételes képességű fiatal rabbit apja halála után 1898-ban a tordai hitközség egyhangulag megválasztotta. A tordai hitközség Wesel főrabbi agilitásának köszönheti számos szép intézményét és templomát, amely az országrész egyik legszebb zsinagógája. Nagy elfoglaltsága mellett időt szakított magának arra is, hogy apja irodalmi hagyatékát rendezze: *„Kirjasz Széfer"* címen adta ki életművét, a Biblia öt könyvéhez irott magyarázatokat és homiliákat, amelyek a héber stilus és eszmebőség gyönyörű dokumentumai. Nyolc évvel ezelőtt megalapította tíz erdélyi megyére terjedő „Machziké Hadosz" egyesületet, amely eredményesen támogatja a szegény hitközségek Talmudtóráit és vallási intézményeit és ébren tartja tíz megye talmudismerőinek kapcsolatait azzal, hogy az évi konferencia egyuttal a Tan ünnepe *„szijüm"* is legyen.

Ullmann Salamon beszterczei főrabbielnök z. c. l. halála után az erdélyi orth. hitközségek Désen összeült kongresszusa Wesel főrabbit egyhangulag az erdélyi orth. iroda elnökévé választotta. Nagy körültekintéssel és fáradságot nem ismerve látta el nehéz tisztét. Számtalan esetben gyengélkedve utazott le Bukarestbe orth. közügyekben. Már régóta betegeskedett, példátlan akaratereje azonban mindig győzedelmeskedett kórsága fölött. A Goga-Cuza uralom 44 napja azonban sajnos vérébe került (44 = מ"ד), nagyon megviselte idegeit. Ennek ellenére sem számítottak azonban a katasztrófára: mindössze 3 napig feküdt kórházban és halálának hire péntek este kínos meglepetésként hatott. A taharo-szertartást a kolozsvári Chevra végezte szombat este, mely alkalommal Glasner Akiba főrabbi búcsúztatta.

MEGLEPŐ UJITÁS!
Piechnik és Mechtl
IV., Váci-utca 18.
A paróka már nem öregit, mert a legujabb modellek csinosak és fiatalosak. Csakis natur hullámos hajból a cég titkos eljárása szerint tökéletesen fejhez simuló hártyavékony széllel készitve.
ELEGÁNS! FIATALOS!

A tordai nagy temetés

— Saját tudósitónktól —

A temetés vasárnap déli 2 órakor kezdődött Tordán. Erdély csaknem valamennyi orth. hitközsége eljött a végtisztességre, úgyhogy ezrek és ezrek tolongtak a szertartás körül. Megjelentek még dr. Löwy marosvásárhelyi és dr. Weinberger kolozsvári főrabbik a neológia részéről, ott voltak a hatóságok képviselői. A marosujvári jesiva teljes számban vett részt a temetésen.

A koporsót a templomba vitték az almemorra és *Rotter* kolozsvári egyl. rabbi vezetésével megkezdték a 7 hakofo (körmenet) szertartását.

Ezután *Adler* József főrabbi, a megboldogult veje és a tordai rabbiszékben utódja, a frigyszekrény elé állott, ahol elcsukló hangon felolvasta a megdicsőült *ez'vooját*, amelyet a temetés napján bontottak fel. A végrendeletben mindenkinek megbocsát, aki ellene vétett és elvárja, hogy hasonlóképen megbocsát neki is mindenki, akit esetleg megbántott volna. Előírja, hogy megboldogult felesége sírja közelében temessék és hogy csakis *tvilót* vett egyének foglalkozzanak eltemetésével, majd azirányt intézkedik, hogy temetése napján osszanak szét e célra félretett pénzéből a szegényeknek és a Chevrának. Még ezt írja többek között: „Szeretném, ha mellőznék a heszpedeket, ehelyett inkább tanuljanak érettem *misnájoszt*. A sírom fölötti emlékkő legyen anyagában és kivitelében egyszerű, „ajhel" felállítása ellen a leghatározottabban tiltakozom. Ugyancsak nem engedem meg siremlékemen a dicséretek halmozását. Mindössze ennyit: „Itt nyugszik hitközségének és Erdély orth. zsidó közösségének hüséges őrzője, Bención, aki Rabénü Kólévnek, e község egykori rabbijának fia volt s papságának tíz esztendejét Brassóban, a többit e hitközségben töltötte, hivei iránt érzett szeretetben".

A galamblelkü főrabbi életének ilyen egyszerű összefoglalása tragikus erővel hatott a gyülekezetre. Ezután a második vő *Ábrahám Jenő* szerkesztő megrázó hesznedje hangzott el. (Fia nem volt a megdicsőültnek.)

A koporsót most a templomudvarra vitték. Itt *Ehrenreich* Salamon szilágysomlyói főrabbi, az ősz pátriárka, mély zokogás közben búcsúztatta, majd *Paneth* dési főrabbi az erdélyi szentföldi Kajlel nevében is beszél. *Mély hatást keltett, amidőn Szoffer marosvásárhelyi főrabbi a magyarországi orth. központi iroda és az egész magyar orthodoxia legmélyebb gyászát tolmácsolta megható heszpedében.*

Glasner Akiba kolozsvári főrabbi az orthodoxia egységének bajnokát aposztrofálja az elhunytban, majd *Sperber* főrabbi (Brassó) hitközsége nevében, *Löwy* Mózes rabbi, irodai titkár (Kolozsvár) az Iroda személyzetének képviseletében búcsúztatja. Ezután *Schück* temesvár-józsefvárosi, *Braun* iklódi, *Lichtenstein* bethleni, Kohn gyergyószentmiklósi főrabbik, valamint *Grünwald* József szatmári rabbi vázolták heszpedjeikben az orthodoxia nagy veszteségét. Beszélt még dr. Sebestyén József a kolozsvári kórházegyesület és dr. Fischer Tivadar az erdélyi „Központi Zsidó Tanács" nevében.

Közben már 6 óra felé járt az idő és a menet elindult a temetőbe, ahol a nyitott sír előtt *Teitelbaum* Joél szatmári főrabbi megrázó heszpedben méltatta az erdélyi orthodoxia nősziját, majd *Halberstamm* kolozsvári szefard rabbi búcsúzott meleg szavakkal.

Hullottak a rögök és R. Benczion Wesel bevonult a halhatatlanságba.

Cluj-Kolozsvár. **Jakab Mózes.**

A nyilaslap sirámaihoz

A hétfői nyilaslap multheti száma rikító szinekkel írja le, hogy mit csináltak szegény Szálasiékkal: éjjel rájuk rontottak, megzavarták nyugalmukat, majd bevitték őket s zsufolt helyiségekben tartották őket a rendőrségen egész éjjel, úgy hogy nem is aludhatták ki magukat. Ez tényleg megindító és megható lenne, ha nem éppen ez a lap lett volna az, amely kéjjel és kárörömmel írta le a budapesti éjszakai razziákat és elégtétellel mutatott rá arra, hogy a rendőrség most valóban kifüstöli a „bünfészkekből " a Dob-utcából és kapcsolt területeiből a bünösöket, akiknek szörnyű vétkük, hogy éjfél után három órakor nem bírják első pillanatra okiratilag bebizonyítani, hogy nagyapjuk hatvan évvel ezelőtt hol fizetett adót és akik nem bírnak felmutatni az ötvenes évekből származó születési bizonyítványokat oly helyekről, ahol egyáltalában nem volt anyakönyvelés, mivelhogy az állam akkor erre súlyt nem helyezett. Ezeket a „bünösöket" szabad megzavarni éjjeli álmukban, szabad őket, akár öregek, akár gyermekek legyenek, a toloncházban összezsúfolni, csak a felforgatás szálas bajnokait nem. Pedig az agyonrazziázott Dob utcai „beszivárgó" nem kér semmit sem, csak azt, hogy békén hagyják őt, a Szálasiak pedig éppen nem akarnak békén hagyni senkit sem és fel akarják forgatni a társadalmi rendet, az ő uralmuk érdekében. Olyanok ők, mint ahogy a biblia *Edajmot* jellemzi: erőszakos és uralomra vágyó. Igy tehát a nyilaslap által megsiratott fordulatnál semmi más nem történt, mint az, hogy megismétlődött az a bibliai jelenet, amikor a népek szerencsétlenségét átérző Jeremiás próféta a vérengző zsarnokhoz fordulva mondja: *„Örülj csak és örvendezz csak Edomnak sarjadéka, rád is száll majd a méregpohár"*. — Ez egyelőre most bekövetkezett.

*

Ugyanezen lap március 7-i számának vezércikke pedig a miniszterelnök győri beszédével kapcsolatban, azután ordítozik, hogy ne felekezetnek, hanem fajnak minősítsék a hazai zsidóságot és a következő izgató sorokat merészeli papírra vetni:

„Addig is azonban, amíg a győri beszéd kötelező tanulságai a magyar törvényhozásban érvényesülni fognak és az ország sorsát veszélyeztető zsidóságot Magyarországon is törvény nyilvánítja fajnak, mi vállaljuk e méltánytalan és tragikomikus jogálláspont büntetőjogi következményeit és valljuk: zsidó hitfelekezetet nem ismerünk, csak izraelitát és a zsidókat vallás szerint csak úgy különböztetjük meg, hogy ismerünk: római katolikus zsidót, református zsidót, evangélikus zsidót, unitárius zsidót és izraelita vallású zsidót. Ezeket azonban ivadékaikban is zsidóknak tekintjük. Akármilyen jelvény van a gomblyukukban."

E sorokra, melyek szerint „a zsidóság az ország sorsát veszélyezteti", mély tisztelettel felhívjuk a m. kir. ügyészség figyelmét és *kérjük az eljárást a „Virradat" c. lap ellen hitfelekezet elleni izgatás címén hivatalból megindítani!*

ÁLTALÁNOS SZŐLŐIPAR és BORGAZDASÁG
GYÖNGYÖS

PURIMRA PESZACHRA

ORTH. KÓSER של פסח
GYÖNGYÖS-VISONTAI FAJBOROK
a gyöngyösi orth. főrabbi ur hechserével.

rizling	11.5%	0.40
leányka pecsenyebor	12.5%	0.50
sauvignon pecsenyebor	13.5%	0.60
édes furmint nehéz	14%	0.70
hárslevelü	14.5%	0.80
édes csemegebor fehér és vörös	16 %	0.90
Mátragyöngye csem. kül.	16 %	1.10
Kóser borkülönlegességek:		
édes vörös ürmös	16 %	1.10
vermouth barna különl.	16 %	1.40

Ab Gyöngyös, kölcsönhordóban, utánvét mellett 50—60 literen felüli; csemege és vermouth borok (egyéb bor mellett) 25—30 literen felüli mennyiségben értendők.

STEINER EMIL
bortermelő
GYÖNGYÖS
— Alapitási év: 1863. —

Történet egy Kohnról aki nem volt kohn

Előljáróban, a zsidó dolgokban kevésbé jártasok számára, meg kell itt magyaráznom, hogy i'tenfélő eleink közül azok, akik a régi kohanita, vagyis papirendből származtatták le magukat, nevük mellé mindig odatették a „kajhén" szót. *Reüvén ben Simon hakajhén*, Don ben Naftóli hakajhén, hogy nemzedékről nemzedékre átszálljon és soha feledésbe ne merüljön a tudat, hogy Áron nemzetségéből való zsidó emberek ők. Később pedig, mikor az állami hatóság arra kötelezte a zsidókat, hogy családi nevet vegyenek fel, a legtöbb kohanita családfő olyan nevet választott magának, már mint ott, ahol szabad volt a választás, amely már hangzásával is feltüntette a kohaniták rendjéhez való tartozást. Igy lett a spanyolországi kohanita zsidókból: Elcana, a franciaországiakból: Cahan vagy Caen, a németországi zsidókból: Kohn, hogy késő utódjaik sem felejtsék el soha, hogy ők a kohaniták rendjéhez tartoznak.

Nem az előjogaik miatt, amelyek közül néhány még ma is érvényben van, hanem sokkal inkább azért, hogy a vallás által előírt és csak reájuk vonatkozó tilalmak ellen ne vétsenek.

Ezután az előljáró magyarázat után hadd térjek át magára a történetre. Mai németországi történet; bánatosra hangolhat minden hittestvért és jobbérzésü nem-zsidót egyaránt.

*

Elbingen nevü németországi kis városban csak két zsidó lakott öt gyermekkel, Hohenauban csak egy zsidó két gyermekkel és Kathreinsdorfban két zsidó három gyermekkel. Zsidó felekezeti iskola persze egyik helyen sem volt s hogy a gyermekek ne nőjjenek fel a legelemibb zsidó ismeretek nélkül, egy szegény kis vándortanítót, még nőtlen, de már nem fiatal embert, járattak közös megegyezéssel a házukhoz. Vasárnapon és hétfőn az elbingeni gyerekeket oktatta, kedden s szerdán a hohenaui, csütörtökön és pénteken a kathreinsdorfi gyermekeket és ott, ahol éppen oktatott, szállást kapott és ellátást, némi pénzt is.

Hát szombaton át hol volt a tanitó? Szombaton át Stauffenben pihent, ahol csak egy zsidó lakott, akinek nem volt sem fia, sem leánya. Ez a hét hat napján nem látott zsidót még messziről sem és mert azt mondta, amit az egykori rebbe: inkább még egy zsidóval a géhinnomban, mint társtalanul, más zsidó nélkül a gánédenben: a stauffeni hittestvér az év minden szombatján magánál látta vendégül a tanítót. Ez minden péntek délután át is ballagott hozzá és nála maradt vasárnap reggelig.

Milyen vigasztaló békességben teltek el kettőjüknek a szent szombat nyugodalmas órái, ahogy kiragadva magukat a kétségbeejtő sivár-zord jelenből, a felemelő régmultból merítettek reményt a jövőre. Az egyiptomi Fáraó milyen zsarnok volt, de küldött I'ten a zsidóknak egy Mózest; Ámólék milyen hatalmas ellenség volt: I'ten maga, a „Seregek Ura", győzte le Ámólékot a pusztában. A filiszteusok, hogy sanyargatták Izráelt, de Borok és Jiftoch és Simson, a nagyerejü, végre is nagy csapást mért rájuk és Antiochus Epiphanes megtalálta a maga Matiszjóhüját. És idézték a Haggada bizalmat sugalló és a szivekbe reményt oltó versét: „b'chol dajr vodajr ajmdim olénü l'chállajszénü, v'hákodajs bóruch hű maczilénü mijódom — minden korban és időben akadnak, akik minket ki akarnak pusztítani a világból, de a Szent, dicsértessék a Neve, megoltalmaz és megsegít bennünket."

Most nemrég is, egy őszutói napon, péntek délután, mikor az otthontalan szegény tanító Kathreinsdorfból jövet Stauffen helység első házaihoz érkezett, két barnainges fegyveres zordonan feltartóztatta: — *Stehn bleiben, du Jud!*

— Parancsolnak valamit az urak?

— Házaló vagy, látjuk, mert böröndöd van a kezedben, zsidó! Van-e házalási engedélyed, nézzük meg.

— Nem vagyok házaló, kérem, vándortanító vagyok néhány községben.

— Mutasd meg a böröndödet, nyisd ki.

— Szivesen, tessenek megnézni.

Egy nagyobb zacskó volt benne a talisszal, egy kisebb himzett zacskó a tfilinnel; egy héberbetüs biblia és egy imakönyv, végül egy rend ruha, némi fehérnemü, harisnya meg egy fogkefe és egy levelezőlapnyi zsidó naptár, a lüach. Áru nem volt a böröndben semmilyen.

A barnainges legények összevissza turkáltak a böröndben, majd egyikük azt mondta:

— Tehát vándortanító vagy? Hogy hívnak?

Ez jámborul felelte, a világ legártatlanabb hangján:

— *Wotan* a nevem; *Wotan Izráel*, kérem.

Nagyon szokatlan név zsidónál a Wotan név. Alkalmasint ott, ahol a vándortanító elődei laktak, nem engedték meg a zsidóknak, hogy vezetéknevüket szabadon válasszák, hanem az illetékes polgári bizottság osztotta ki találomra a neveket, Gross és Klein, Schwarz és Weiss, Stern és Fried, Blau és Gelb és Friedmann — és mert tréfás kedvű is akadhatott az illetők közt, egyik zsidónak a Wotan nevet adták, az ősgermánok pogány főistenének a nevét. Remek viccnek tarthatták az ötletet, sokat nevethettek is rajta annak idején.

Bizonyára úgy volt, hogy a Wotan nevü zsidók nem hoztak szégyent az ősgermán atyaisten nevére, amely névnek most újabban nagyon fellendült a Rajnától a Memelig. És éppen azért, mert rendkívül fellendült, a két barnainges felütötte a fejét.

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר:

KÜLÖNÖS ÖRÖME PURIMKOR A ZSIDÓSÁGNAK,
HOGY A JÓ KINDLIKET ÉS EGYÉB PURIMI SÜTEMÉNYEKET A KÖNNYEN EMÉSZTHETŐ

כשר Ceres

MESTERSÉGES ÉTELZSIRRAL KÉSZITIK

Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres

— Hogy mondtad, te zsidó? Wotan a neved, Wotan?

— Igenis, kérem. Itt van az igazoló irásom.

— Wotan és hozzá még: Izráel! A legnagyobb Frechheit — bömbölték a barnaingesek vérvörösen. — No, majd adunk neked Wotant, te Izráel! Velünk jössz .. előre .. vagy ...

A Bezirksrath elé tuszkolták, hogy csinálni kell valamit ezzel a zsidóval. Ilyen szentségtörés mégis csak hallatlan; Wotan legyen egy zsidó és hozzá, óh borzalom, még Izráel is!

A Bezirksrath is mód nélkül felbőszült, ő is kifakadt: Wotan és Izráel, ezt nem szabad türni egy percig sem. De mert belátta, hogy ő nem tehet semmit, hiszen elvégre nagyon jelentéktelen kis esavar az állami gépezetben egy Bezirksrath, csak jegyzőkönyvbe vette a „tényállást" és átadva a két fegyveresnek az irást, megparancsolta nekik, hogy a zsidóval együtt adják át a tartományi főnöknek, a Herr Landesrath majd megtalálja a módját, mint szabadítsa meg ettől a botránytól az országot. Wotan és Izráel! Telivér árja sem lehetne itt minálunk Wotan, mert megkövezné a felháborodott lakosság, hát még egy Izráel.

A Herr Landesrath nagyon sokáig gondolkozott, mikor előtte állt a remegő kis zsidó, akit kevésbé a büntetéstől való félelem, mint inkább csak az ejtett kétségbe, hogy I'tenem, ma szombat van, a Mindenség Urának napja! Munkára szorítják? Inkább megöleti magát, de nem dolgozik.

Nos, a Herr Landesrath nagyon sokáig gondolkozott, végre megelégedett mosolygás derengett jól táplált arcán.

— Kolumbus tojása! — mormolta, majd fennhangon azt mondta az embernek: — Más nevet fogsz kapni tőlem, zsidó. Mától fogva a te neved — müpauza és megint mosolygás — mától fogva a te neved: Kohn lesz. Kohn Izráel: ez csak elég szépen hangzik, vagy nem?

— De gnaediger Herr Landesrath, hogy lehessek én Kohn, mikor nem vagyok kohn? — kérdezte jámborul a kis ember. — Én meg találok nősülni; gyermekeim, unokáim még azt találják hinni, hogy ők kohnok (kohaniták).

A Herr Landesrath persze nem értette meg, mit jelent ez a kis „k"-betüs kohn. — Maul halten! — csapott az asztalra. — Kohn lesz a neved, punktum. És addig is, amíg végrehajtom a névváltoztatást, itt maradsz őrizetben... verstanden?

Csak sokáig ne tartson az őrizet — fohászkodott magában a kis tanító.

A Herr Landesrath azonnal hivatalosan át is írt Feldheimba, ahol született, anyakönyveztetett és községi illetőséggel bírt a tanító, hogy a Wotan nevet az ő parancsára töröljék ki és helyébe a Kohn nevet írják, a Kohn Izráel névre szóló születési anyakönyvi kivonatot és községi illetőségi bizonyítványt pedig késedelem nélkül hozzá felküldjék.

Parancs: parancs, különösen, ha egy Landesrath adja. Öt nap mulva ott voltak az iratok; Kohn Izráel, született Feldheimban, 1894. február tizenkilencedikén, atyja neve Kohn Ábrahám s a többi, ugyanígy az illetőségi bizonyítvány, itt is csak Kohn Izráel, még zárjelben sem sehol: Wotan.

A Herr Landesrath dícsérte az eszét. A botránykő eltünt, ő tüntette el. Maga elé állíttatta a delikvenst, szeme láttára eltépte és a kályhába, a tűzbe dobta régi nevére kiállított irásait, átadta neki az ujakat és szigorúan figyelmeztette, hogy főbenjáró nagy baj lesz, ha csak valahol is nem kizárólag csak Kohn-nak mondja a nevét. Csak Kohn Izráel, nem hozzátéve, hogy ezelőtt: Wotan. — Most pedig elmehetsz, Kohn Izráel!

Csütörtökön szabadult ki a tanító és mert Kathreinsdorf volt esedékes, hát odament. Mikor megjelent a családnál, ahol tanított, persze hogy üdvözölték, mint máskor: I'ten hozta a házunkba, Wotan úr, mire a kényszerű névcserén átesett, szegény ember szomorúan mosolyogva és halkan, hogy más ne hallja meg, azt felelte: — Már nem vagyok Wotan. Kohn vagyok, de nem vagyok kohn.

Történt Németországban, 1937 őszén, ad majorem gloriam Wotani.

Csermely Gyula.

A Talmudtórák kérdéséhez

A Talmudtórák ügyében ülésezett szerencsi értekezlet határozatainak megvalósítása szent és fontos érdeke az orthodox jellegű vallásoktatásnak. Hogy mindaz az üdvös elgondolás, ami ott határozatba ment, valósággá legyen, ehhez elsősorban a szélesebb körök részéről jövő érdeklődés szükséges. Az én soraimnak célja tulajdonképen az ügy iránti érdeklődés felszinen tartása. Bölcseink egy mondása szerint: „Nem hasonlítható össze az, aki százszor ismétli át a vallástudományi tételt, ahhoz aki azt százegyszer teszi." Ebben a szellemben járunk el, amikor állandóan hangsúlyozzuk a Talmudtóra fontosságát, amely a Talmud egyik kijelentése szerint felülmulja a szentélyépítés fontosságát. (Megillo 16.)

Az ide tartozó problémacsoportból kiemelem ebből az alkalomból azt, amit megdicsőült Mesterem a húnfalvi gaon gyakran hangoztatott:

— *Nagyon fontos* — mondotta — *a tanítási készség szempontjából való szelekció, de még fontosabb a vallásossági szempont kidomborítása. Még az alef-bész melamed is vallásilag teljesen megbízható legyen.*

A kérdés megitélésénél nem szabad szem elől téveszteni azt sem, hogy a növendékek egy része a Talmudtórából, sajnos nem lép át a jesivába, hanem gyakorlati életpályára megy. Épen ezért fontos — amint ezt már egy cikkiró hangsúlyozta is a *Zsidó Ujság* hasábjain — hogy addig áttanulja kellő alapossággal a Chümist Rásival és elengedhetetlen, hogy legalább a gyakoribb imák fordítását, illetőleg a szavak pontos értelmét ismerje a Talmudtóra növendéke.

A Perek ismert mondása szerint: „*Im én kemach én Tajro* — ha nincs liszt, nincs Tóra". Nem azt mondja a Misna: Ha nincs finom liszt *(szajlesz)*, hanem azt, hogy legalább egyszerű lisztnek *(kemach)* kell lennie. Azaz:

a melamedok létminimumának biztosítása nélkül nem lehet eredményes Tóra-oktatás.

A Tóra tekintélyét a legnagyobb mértékben aláássa az, ha a Talmudtóra-oktatók szűkre szabott fizetésüket bizonytalanul, megszégyenítő módon, redukáltan, vagy esetleg sehogy sem kapják. Míg a népiskolai tanitókat ebben a tekintetben védi az államhatalom, addig a melamedok a hitközségek jóindulatára vannak utalva. De az orthodoxia Tóra-szeretete éppen abban nyilvánul meg, hogy erkölcsi kötelességet érez ott is, ahol külső kényszer nincs és átérzi *Rabbon Jajchónon ben Zakkáj* szent kifakadását (Menóchajsz 65.):

— *V'laj t'hé Tajro s'lémó selónii, k'szichó b'téló selohem* — hát ne legyen a mi tökéletes Tóránk olyan, mint az ő profán oktatásuk?!

Stern Dániel (Kisvárda)

Nemzetközi versenyen dijat nyert
PARÓKÁINK
társaságban is sikert aratnak, mert
OLCSÓK, SZÉPEK, KÖNNYŰK
— Mérték szerint készülnek —

QUINT
hölgyfodrász
VII., RÁKÓCI-UT 40.
(Corvinnal szemben)
Telefon: 131-035.

A nagy stadlon

Elbeszélés a XVI. századból, Lehmann nyomán. **52**

— Tudom már, mit akarsz mondani! Hogy az ördög vigyen el benneteket. Uhlrich az én beleegyezésemmel záratta le az összes zsidókat Treuchtlingenből és nemsokára meg lesz a tárgyalás és az egész átkozott fajzatot el fogjuk égetni.

— *Legkegyelmesebb uram* — szólt R. Joselmann nyugodtan — nagyon kérem, sziveskedjék tekintettel lenni arra, hogy én a császár őfelsége által kinevezett parancsnok vagyok, aki több mint harminc éve királyokkal és fejedelmekkel érintkezem és legyen kifejezéseiben kissé meggondoltabb. Az én testvéreim teljesen ártatlanok, az egész vád csak rémmese. A gyermek bizonyára eltévedt, nem tudott haza találni és éhen halt. És ha egy halott gyermeket találnak, akkor a zsidók legyenek mindjárt az okai? Ez aljas hazugság!

— Jó lesz vigyázni a kifejezésekre! kiabált a gróf. Azt hiszi, mert Wormsban a császár megengedte, hogy mellette lovagoljon, azért szabad így beszélni? Én lefogatom és bedobatom a várpincébe.

— Ezt nem fogja megtenni gróf úr, mert kiteszi magát a birodalmi kiközösítésnek. Legkegyelmesebb uram, kérem figyeljen rám nyugodtan. A Pappenheim grófok dicsőséges család sarjai és most a nagy ősök utódai 152 ártatlan embert megöljenek?!

— Ba, mit törődöm vele, hisz ezek csak zsidók.

— És mi nem vagyunk emberek? Gróf úr, Kegyelmed a régi katholikus vallásnak a hive, nem tudja azt, hogy pápák és császárok a legszigorúbban megtiltották ezt?

— A treuchtlingeni zsidókat nem fogják meggyilkolni, először kihallgatják őket, azután fognak itéletet mondani.

— Tudjuk sajnos, hogy mit jelent az: kínpadra vonják őket és akkor azt vallják, amit csak akarnak tőlük. Nem hallotta például azt az esetet, ami Beisingenben történt? Ott ugyancsak gyermekgyilkosság miatt elégettek 36 embert és én azután bebizonyítottam, hogy teljesen ártatlanok voltak, hogy a gyermeket saját anyja ölte meg álmában. Nem hallotta-e, milyen csodálatos módon derült ki a frankfurti fejedelmi napon, hogy a 30 évvel ezelőtt Berlinben elégetett 36 zsidó teljesen ártatlan volt, amint ezt *Eusebius Niger* lelkész elmondotta, amennyiben a vádló meggyónta neki, hogy teljesen ártatlanok voltak?! Legkegyelmesebb uram, bocsássa az ártatlanokat szabadon, talán szolgálatára lehetnék valamivel.

— Mi ez, meg akarsz engem vesztegetni? Jó lesz, ha kotródsz, mert különben császár és birodalom dacára beledobatlak a várpincébe.

R. Joselmann látta, hogy itt nem tud elintézni semmit és szomorkodva hagyta el a várat. Visszament Pappenheimba, ahol elmondatta magának újból az egész szomorú esetményt és itt azután úgy látta, hogy a gyermeket a weissenburgi erdőnek azon részében találták, amely III. Frigyes fürstenbergi tartománygróf területéhez tartozik, a gróf Dietfurth kastélyában székel. R. Joselmann elhatározta, hogy fölkeresi a grófot.

Ez a grófi család ősrégi nemzetségből származott. III Frigyes lovassági generális volt. Igen büszke kényúr. Amikor R. Joselmann megjelent előtte és előadta kérését, a gróf visszautasította a beavatkozást azzal, hogy ő nem illetékes, mert nem az a fontos, hol találták meg a gyermeket, hanem az, hogy hol laknak a vádlottak.

— Kegyelmes uram, ha Kegyelmed vonakodik közbelépni az én ártatlan testvéreimért, akkor máshol fogom keresni az igazságot.

— Ugyan, hol? A császár Olaszországban van, Algirba megy és amíg az országos kamarai bíróság az ügyet a kezébe veszi, addigra a treutlingeni zsidók már régen el vannak égetve.

— Bejelentem a dolgot a *Sváb Szövetségnek*. Ulmban igen sok, hozzám jóindulatot érző hatalmas úr van.

— Te zsidó, kiáltott a gróf magánkívül. Az uralkodókkal szemben akarsz fellépni a városok kalmárainál és borszsákjainál? Hát Németország annyira süllyedjen, mint Svájc, ahol a nép uralkodik? Ilyen rettenetes dolgot nem fogunk türni! Ha Kegyelmed arra merészkedik, hogy a Pappenheim grófok ellen a Sváb Szövetséget fölizgatja, akkor én följelentem felségsértésért, az ország békéjének megzavarásáért és akkor egész biztosan halálra itélik.

— Nem ez az első eset — mondá R. Joselmann nyugodtan — hogy életemet kockáztatom, hogy ártatlan testvéreimet a haláltól megmentsem. Ha Kegyelmes uram nem akarja, hogy a Sváb Szövetséghez forduljak, akkor érvényesítse befolyását gróf Pappenheimnál, hogy engedje szabadon az ártatlanokat.

— Én nem avatkozom ebbe a dologba, csak azt mondom, ha a Sváb Szövetséget belevonja és ez fel fog lépni egy uralkodó ellen, akkor nem fogunk addig pihenni, amíg fel nem fogjuk akasztani. Most pedig mehet, nem beszélek kegyelmeddel tovább.

Kétségbeesetten hagyta el R. Joselmann a kastélyt. Mit tegyen? Tegye-e ki magát újabb veszélyeknek, vagy pedig hagyja sorsukra az ő testvéreit. De azután úgy gondolta: I'ten már sokszor megsegítette és bizonyára most sem fogja elhagyni.

R. Joselmann elutazott Ulmba, amely város akkor a Sváb Szövetségben döntő tényező volt. A *Sváb Szövetség* úgy keletkezett, hogy harmincegy szabad birodalmi város szövetkezett arra, hogy jogait megóvja a németországi fejedelmekkel és különösen az apró kényurakkal szemben. A kisebb fejedelmeknek nem volt inyére ez a szövetség, különösen mióta a szövetségnek hadserege kiüzte Ulrich herceget Württembergből. Nagy merészség volt, hogy R. Joselmann ehhez a szövetséghez fordult, mert ezzel a lépésével a fejedelmeket halálos ellenségévé tette. De nem volt más választása, arról volt szó, miképen lehetne 152 ártatlan embert a haláltól megmenteni. Ulmba való utazás közben elhatározta, hogy előbb Augsburgba megy, ahol több barátja és jóakarója van. Augsburgban lakott ugyanis egy öreg tisztviselő *Konrad Peutinger*, akit a birodalmi gyülésekből ismert, s aki Augsburgban hosszú éveken keresztül tanácsjegyzőként működött. Igen művelt ember volt és sokszor elbeszélgetett vele vallási kérdésekről.

R. Joselmann elérkezett Augsburgba, fölkereste régi barátját, aki rendkívül megörült neki és elmondotta, hogy már nyugdíjban van, kitünő jogászfia szintén a város szolgálatában áll és a városi tanács most küldi Ulmba a Sváb Szövetség egy ügyében. Amikor R. Joselmann ezt hallotta, arca fölragyogott.

— I'ten ujja ez — mondotta — hiszen ebben az ügyben akarok beszélni Peutinger urammal.

Erre részletesen elbeszélte neki, hogyan járt a treutlingeni ártatlanok ügyében, milyen durván fogadta Pappenheim és Fürstenberg gróf és mint gúnyolódott az utóbbi arról, hogy a nép uralkodjék Németországban.

Az öreg nevetett és azt mondotta: Igen, ezek a kis zsarnokok egész oda vannak, hogy a városok szövetsége megerősödik. Éppen ezért van rá remény, hogy a Sváb Szövetség magáévá teszi az ügyet, mert meg akarja mutatni ezeknek a kiskirályoknak, hogy nem lehet mindent kényük-kedvük szerint cselekedni.

(Folyt köv.)

HIREK

NAPTÁR

Sabbosz Zóchajr, Vajikró, Ador II. 9.

Gyertyagyujtás (Bpest) : 5.30
שבת kimenetele „ : 6.30

— *Szerda: Eszter böjtje* —

Tisztelettel felkérjük mélyen tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetésük lejárt, sziveskedjenek azt postafordultával megujítani, hogy a lap szétküldésében ne álljon be fennakadás.

Csehszlovákiai előfizetőinknek mai számunkhoz megfelelő postautalványokat mellékelünk és kérjük a hátralékos díjak legsürgősebb átutalását.

— **Lapunk purimi száma א״ה szerdán, március 16.-án jelenik meg. Lapzárta hétfőn.**

— **Vezeklési nap a budapesti orthodoxiában.** Február 18.-i számunkban megemlékeztünk az országos orth. rabbikollégium körleveléről, mely általános felhívást tartalmazott arra nézve, hogy ismerje el a zsidóság a mai nehéz megpróbáltatásának igaz okait: a vallási élet súlyos elhanyagolását és hogy lássa be a vallásunk megszentelt hagyományaihoz való maradéktalan ragaszkodás fontosságát. Ennek a felhívásnak értelmében a mult szerdán, *Erev Rajs-chajdeskor* a budapesti orth. hitközségben bűnbánati napot tartottak. A Kazinczy-főtemplomban délután 3 órai kezdettel elmondták egész Thillimet, utána *Jajm Kipür Kóton* keretében *Vajchalt* olvastak, majd Sussmann rabbi a „*L'chű v'nósüvo*" (jertek s térjetek vissza I'tenhez) imarészlet előtt, mély hatást keltő moralizáló drósót mondott. Hasonló I'tentiszteletek voltak a többi orth. imaházakban is. A rabbiság felhívása értelmében számos hivő böjtölt, akinek ez nehezére esett, az megválthatta a böjtöt a hitközséghez juttatandó jótékonycélú adományával. — A vidék számos helyén is ezen módra ülték meg az elmult Erev Rajs-chajdest.

ניר-באטארער מצות

מקמח שנטחן ברחיים של סיסים ונעשית
תחת השגחת אדמו״ר הה״ג הצ' אב״ד דפה.
שמורה משעת קצירה 1.20, פשוטים 0.95
קמח שמורה 0.75, מצה-מעהל 1.20 פעננא

Feldmann és Guttmann pászkasütődéje, Nyírbátor.

— **Dr. Biedl Samu halála.** A hazai orthodoxia is mély megilletődéssel osztozik a szegedi hitközség és a kongresszusi zsidóság nagy gyászában. Dr. Biedl Samu a szegedi hitközség nagynevü elnöke a hazai kongresszusi zsidó felekezeti élet kimagasló egyénisége volt, aki mindenkoron nagy megértést tanusított az orthodoxiával szemben és minden alkalmat felhasznált, hogy hittestvérein segítsen. A XXII. kongresszusi községkerület, amely Pest után az ország legnagyobb kerülete, szintén elnökét és nagyrabecsült vezérét gyászolja benne.

— **Stern Samu füzete a zsidókérdésről.** Stern Samu a Pesti Izraelita Hitközség elnöke megírta a magyar zsidóság történetét, kezdve az Árpádház uralma alatt itt élő zsidóságon, egészen napjainkig. Ez a füzet egyben harcos kiállás is a magyar zsidóság jogaiért és tiltakozás az ellen, hogy az antiszemitizmus nálunk is minden fontos probléma elé az úgynevezett zsidókérdést állítsa. A füzet végigmegy Magyarország történelmén. Az Árpádházi királyok uralma alatt élő zsidóság helyzetét ismerteti, majd megállapítja, hogy az Árpádház kihalása után, a vegyesházbeli királyok alatt, majd a Habsburgok uralkodása alatt is a zsidók mindenkor magyaroknak vallották magukat és az ország javát szolgálták a legnagyobb elnyomatás idején is. A liberalizmus évtizedei alatt mérhetetlen szolgálatokat tett a zsidó kezdeményező és teremtő szellem és ezt nem tudta elhomályosítani még a bolsevizmus rémuralma után jelentkező antiszemita áramlat sem. Majd napjaink zsidókérdésével foglalkozva megállapítja, hogy Magyarországon nincs beszivárgás és igazságot követel a magyar zsidóságnak, amelynek e földkerekségen Magyarországon kívül helye nincs.

— **Duschinsky jeruzsálemi főrabbi egykori tanítványainak egyesülete.** A köv. sorokat vettük: „Szeretett mesterünk több ízben hozzánk intézett soraiban azt a kívánságát fejezte ki, hogy szeretné, ha tanítványai szervezetbe tömörülnének. E cél elérése végett igen kérjük a mester összes galántai, huszti és jeruzsálemi tanítványait, hogy szíveskedjenek velünk címüket haladéktalanul közölni. Ha valamely községben több tanítvány lakik, akkor egy tanítvány vállalja az összeírást és juttassa el az összesített jegyzéket hozzánk. Reméljük, hogy az összes volt tanítványok szeretettel csatlakoznak hozzánk és eleget tesznek kérésünknek. Az előkészítő bizottság nevében: *Klein Márkusz*, VI., Király u. 34., *Dr Deutsch Adolf* igazgató, VII., Dob u. 35."

— **A debreceni orth. izr. hitközség** rendkívüli érdeklődés mellett választotta meg f. hó 6-án, 61-tagú képviselőtestületét. Teljes egészében a hivatalos lista győzött: Krausz Mór, Bernfeld Sámuel, Frischmann Lipót, Eisenberg Herman, Schwartz Jenő, Schreiber Jakab, Waldmann Albert, Knöpfler Frigyes, Goldberger Áron, Rosenbaum Aladár, dr. Lengyel Zoltán, Blasz Ede, Klein Zsigmond, Braun Mór, Schwartz Samu, Öhlbaum Izidor, Weinberger L. Farkas, Ullmann Salamon, Lebovits Sándor, Bernfeld Ernő, Altmann A. Mór, Horovitz Arnold, Katz Áron, Farkas Herman, Goldstein Ármin, Weissenberg Sándor, Paneth Lajos, Schwartz Ernő, Weinstock Henrik, Ullmann Andor, Beck Mór, Stern Bernát, Steinberger Vilmos, Stark Jenő, Klein Salamon, Sréter Mór, Grünfeld Ferenc, Friedländer Mór, Krausz Albert, Weiszbrunn Antal, Beck Henrik, Herskovits Miklós, Katz Zsigmond, Knöpfler Henrik, Danzinger Dezső, Weinberger Bernát, Lusztig Ferenc, Brun Mór órás, Guttmann Mór, Altmann Lajos, Kupferstein Manó, Danzinger Lajos, Klein Lajos, Neumann Gyula, Hoffer Lajos, Hirsch Ernő, Weisz Ignás, Klein Ernő, Weinberger Miksa, Katz Gyula, Hoffer Vilmos.

— **A bpesti orth. leányegyletben** legutóbb Feuereisen Erzsébet, Pfeiffer Eszter, Klein Blanka adtak elő. F. hó 12-én szombaton d. u. fél 4 órakor az egyesület helyiségében (Kertész u 32. II.) Reiner Lipótné tart előadást.

PARÓKA
különlegességek
Modern és tartós kivitel
Tartós ondolálások, alakitások
Olcsó árak
ALTSCHÜLER
BUDAPEST, VII. CSÁNYI UCCA 12
(Királyucca sarok)
Telefon: 1-310-79

Hölgyek figyelmébe!
Kelengye, pizsama, pongyola legizlésesebben jutányosan készül
Berkovits Magda
fehérnemüszalonjában, Bpest. Liszt Ferenc-tér 5 II.3.

— **„Balga, olvasd el a mondat végét!"** A Talmud Chülin traktátusának 87. lapján elbeszéli, hogy egy szaduceus vallási vitába elegyedett Rabbon Gamliéllel és azt a nézetét nyilvánította, hogy „aki a hegyeket alkotta nem teremtette a szeleket és aki a szeleket alkotta, nem teremtette a hegyeket", mert így vagyon megírva Jesájó könyvében: „jajczér hórim *ü*-vajré rüach — hegyek teremtője *és* szelek alkotója", az „és" nyilván arra utal, mondá a pogány elveket valló szaduceus, hogy a kettő teremtője nem azonos, mert különben így hangzanék a vers: „hegyek teremtője, szelek alkotója." Erre rászólt Rabbon Gamliél: „Balga, olvasd el a mondat végét". Jesájó idézett versének ugyanis ez a vége: *„Hasém cz'voajsz s'maj* — az Örökkévaló a neve", vagyis, hogy mindkettő alkotója az Örökkévaló. Ezt a talmudi elbeszélést juttatta eszünkbe a *„Szombat"* március 1-i száma, melynek 6. oldalán szóról-szóra ezt olvassuk: „. . . *a legorthodoxabb zsidó ujság azt írja a mult számában, hogy a magyar nép milyen messze esik az antiszemitizmustól és bizonyítékul felhozza, hogy az albertirsai felfüggesztett metszőhöz csak úgy özönlik a falusi nép és az egyik parasztasszony tojást hoz, a másik pedig egy kis zsírt hoz neki, mondván: itt van kántorné asszonyom. Egész szép jelenet: a paraszt asszony a sakternének zsirt ad. És ezt dicsőitőleg fölemlíti az orthodox zsidó ujság?"* Hát erre a szaduceusi pilpulra is ráillik Rabbon Gamliél szava: *„Balga, olvasd el a mondat végét"*. A „Szombat" által inkriminált pár sorunk ugyanis a február 18-i számunk „Tollhegyről" c. rovatában található, ahol azonban az általa idézett sorok után még ezt is írtuk: *„A kántor és kántorné nem akarják elfogadni az ajándékokat"*. — Béke velünk!

ותשלם כל המלאכה

Vége szakadt minden munkának (I. Kir. 7, 51.). הפטורת פ' פקודי

A Szegedi Izraelita Hitközség, rabbisága, tisztviselői és alkalmazottai, — a hitközség intézményei, — a XXII. izr. községkerület mélységes gyásszal jelentik, hogy

DR. BIEDL SAMU

a hitközség és a községkerület elnöke, az intézmények védnöke 1938. február 27.-én váratlanul elhunyt. Nemes önzetlenséggel, bölcs tapintattal, páratlan sikerrel és döntő tekintéllyel vezette és irányította két évtized óta hitközségünket, lankadatlan buzgalommal szolgálta közügyeinket. A felekezet alkotmányának hivatott kimunkálója, gerinces oszlopa, a vallásos érzés kifejlesztője, munkatársainak atyai barátja, a községkerületnek uj életre teremtője dőlt ki Vele az élők sorából. Alkotásai megörökítik nevét hitfeleink hálás szivében. Utolsó leheletéig a zsidóság jogaiért küzdött. Szavának sulya, fellépésének méltósága mindig tiszteletet parancsolt. Hült porait március hó 2-án délelőtt ½12 órakor a zsinagógából kisértük örök nyugalomra

A Szegedi Izraelita Hitközség elöljárósága.

Ador 7-re

A mult számunkban közzétett Ador 7.-i listához pótlólag meg kell említenünk az azóta elhunyt tordai főrabbi z. c. l. nevét:

R. Benczión Wesel, **Torda.**

— **Nagy jesivabeli összejövetel Nyitrán.** Ungár S. D. nyitrai főrabbi volt tanítványainak egyesülete *Sabbosz Zóchajrkor* és a rákövetkező vasárnap nagy összejövetelt rendez, melyre *a főrabbi összes volt tanítványai jelen sorok által meghivatnak.* A naggyülés vezetősége elvárja, hogy minden volt tanítvány, akinek módjában áll, elmegy az aszifóra, ahol a legszivélyesebb fogadtatásban részesül.

— **Haláleset.** Kisvárdán elhunyt a hitközség egyik tekintélyes, talmudtudós tagja *Rosenfeld Adolf.* F. hó 6-án vasárnap temették az egész hitközség részvéte mellett. Mélyenszántó heszpedekben méltatták érdemeit Klein Bernát sátoraljaujhelyi főrabbi, Landau és Rosenbaum S. kisvárdai rabbik. A Boldogult évekkel ezelőtt kiadta művét a Tórára *„Tajldajsz Avrohom Jiczchok"* címen. —תנצב״ה

x **Felhívjuk** igen tisztelt hölgyolvasóink figyelmét Spitz Herman cég (Erzsébet-körút 34.) selyem- és szövetáruházára. (Lásd a cég hirdetését.)

— **Szijüm ünnepély Győrött.** Győrből írják: Vasárnap este a Grosz Dániel-féle Bészhamidrosban bensőségesen szép szijüm-ünnepély folyt le Pollák Gyula rabbi vezetése alatt. Megjelent a hitközség szeretett főrabbija is. Pollák rabbi magasbaszárnyalóan kapcsolta össze Bróchajsz traktátus elejét a végével egy nagyszabásu hadron keretében. Az est fénypontja Snyders főrabbi nívós drósója volt. Felszólaltak még Grosz Dániel és Kohlman Benjámin. A rendezés Klein Salamon gondnok érdeme.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P,azonfelül soronkint 1 P)

Schück Lenkét, az ónodi főrabbi z.c.l. leányát eljegyezte *Lichtenstein Ábrahám* nyíracsádi főrabbi.

Schnitzler Etukát Püspökladány, eljegyezte *Müller Vilmos* Edelény.

Herman Chave Bonyhád, *Goldberger Dezső* Tab, jegyesek

Lőwy Lincsi Apetlan, *Breuer Adolf* Mattersburg (Brgl.) jegyesek.

Lővenstein Matild Beleden házasságot kötött *Báruch Lipóttal* Bonyhád.

Bieber Ilonka Kuzmice, *Tischler Péter* Uzhorod házasságot kötöttek.

Krausz Manyika Sajószentpéter, *Kritzler Sándor* Soltvadkert jegyesek.

Braun Lilly Békéscsaba, *Freilich Adolf* Szabadka jegyesek. (M. k. é. h.)

Schlesinger Aranka urleánnyal f. hó 13.-án d. u. ½3 órakor a Kazinczy templomban tartandó esküvőmre ezúton hívom meg barátaimat és ismerőseimet. *Lázár Márkus* borkereskedő, Budapest, VII, Klauzál-tér 16. (M. k. é. h.)

Kretsch Sándor volt alelnökünknek eljegyzéséhez szívből gratulálunk. *Tif. Bach., Gyöngyös.*

Taliszok, díszkötésü imakönyvek állandóan nagy választékban. Márkus Lajosnál, Bonyhád.

Brilliánsékszerek olcsón, elsőrendü aranyárúk, órák, nagy választékban. Streicher Béla, VI., Teréz-körut 31. Telefon 310-879. Szombaton zárva.

Menyasszonyi imakönyvek: Moskovits Adolfnál, Debrecen, Pásti-utca 2.

Menyasszonyi ajándékok, óra és ékszeráruk legmegbizhatóbb vétel és eladási forrása **GESTETTNER IMRE,** Ujpest, Király-u. 47. Budapesti telefon 2—945—60. Ékszertőzsdetag.

x **Pollák Sarolta kozmetikus,** Bpest, Andrássy-út 32. Szépségápolás. Végleges villanyos szőrtelenítés. Szemölcsirtás. Quarz. **„Miracle"** szépségápoló szerek házi ápolásának bemutatása dijtalan. Vidékre utasítással. **Miracle szőrtelenítőszer hatása bámulatos!** (Prospektus.)

Az összes bel- és külföldi kabát-, kosztüm-, ruhaszövet- és selyemujdonságok beérkeztek. Ezen cikkek legjutányosabban beszerezhetők az olcsóságáról előnyösen közismert
SPITZ HERMAN cégnél, Erzsébet körut 34. — Saját ház — Szombat és ünnepnap zárva.

Első forrásból vásároljon **ezüst tórafelszerelést, gyertyatartót,** arany, ezüst és brilliáns ékszereket, órákat
Heiden Leó
ékszerésznél
Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, Király-u. 21. Telefon: 1-381-10

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betükből 32 fillér. Állástkeresőknél 10, ill. 20 fillér. Legkisebb **hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be;** lehet 10 filléres levélbélyegekben is.

BPESTI AUT. ORTH. IZR. HITKÖZSÉG

קול קורא! (קאָנקורז)

התימי מטה החליטו לבחור דיין ומו"צ בעד קהלתנו. מבקשים אנחנו בעד המשרה הזאת ת"ח מובהק גדול בתורה וביראת ה' אשר מיסמך להוראה מגדולי זמנינו, וגם שיהי' דרשן מפואר להלהיב לב השומעים בדברי מוסר ויראה.

ומי שמוכתר בכשרונות הללו יערוך נא אלינו בקשתו בצירוף התעודות המבוקשים על כתובתנו החתומה מטה עד ר"ח ניסן הבע"ל. והיושב על כסא ההוראה יש לו משפט הקדימה. דמי ההוצאות יקבל הנקרא בחורה. הנקראים מחוייבים לדרוש בבהכ"ם הגדולה דקהלתנו (פראבע פאר־טראג).

אקרו"ט דקהל עדת יראים אָרטהאָדאָקס
בודאפעסט

אדרעססע: **Aut. orth. izr. hitközség Budapest, VII., Dob-u. 35.**

A salgótarjáni aut. orth. izraelita hitközség a főrabbi-állás betöltésére pályázatot hirdet. Pályázótól megkivántatik, hogy 3 elismert orth. rabbi *hatóró*-jával rendelkezzék, a magyar és német nyelvben kitünő jártassággal birjon és próbaszónoklatra vállalkozzék. Csakis magyar állampolgárságú, kiváló szónoki tehetséggel bíró működő rabbik jöhetnek tekintetbe. Képesítő bizonyítványok másolataival, valamint az életkor és családi állapot feltüntetésével ellátott pályázatok 8 napon belül beküldendők.

A salgótarjáni aut. orth. izr. hitközség elnöksége.

A berhidai orth. izr. hitközség mielőbbi belépésre keres *kántor-metszőt* magyar állampolgárt, kinek 3 orth. rabbitól képesítése van. Javadalmazás havi 60 P, lakás és évi 30 q szén. Ajánlatok csak írásban: *Spitzer Sándor* hitk. elnök címére, *Berhida.*

Apró hirdetések

BÓCHER sajchet übajdek és menaker állást keres, esetleg benősüléssel. Azonnali megkeresés „Orthodox" jeligére.

FIVÉREMET üzleti existenciába benősíteném. Vallásos nőt keresek 35 évesig. Jelige: *„Vasmegyei negyvenes."*

MEGÉLHETÉST nyujtó üzlettel bíró 59 éves özvegy talmidchóchom keres vallásos gyermektelen özvegyasszonyt, vagy leányt 44—50-ig. *„Chósev"* jelige.

CSINOS, szép leányomnak bechóved fiút, önálló kereskedőt vagy iparost keresek. Jelige: *„4000 P."*

NYOMDÁSZSEGÉD vidéken állást keres. „Megbízható" jelige.

MELAMED, állást keres 4 gyerekhez. Füszer-vegyeskereskedésben jártas, szabad idejét ott töltbetné. „Szorgalmas" jelige.

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

KERESEK 28 év körüli szombattartó nőtlen üveges-segédet, aki önállóan vállal és dolgozik. Fényképes ajánlatok „Szorgalom" jeligére kiadóba kéretnek.

KITANULT bőröndös, szerény igényekkel benősülne. Lichtenschein Zsigmond, Budapest, Nefelejts u. 55.

VALLÁSOS házból jómegjelenésű fiú tanulónak vegyeskereskedésbe felvétetik. Cím: Weiszberger Dávid, Földes.

MEGVÉTELRE keresek fűszer-, vas- és festéküzletet nagyobb helyen. „Ötszáz" jelige.

HÁZIKOSZT szigorúan orth. kóser kapható, ugyanott kétágyas csinos tiszta szoba kiadó. Grosz, VI., Eötvös u. 19.

MEGBIZHATÓ orth. szakácsnőt azonnalra felveszek. *Paneth Lajos* szalámigyáros, *Debrecen.*

ELŐKELŐ vallásos családból nősülne megfelelő hozománnyal 29 éves kántormetsző, tanító. Nevezett *magyar állampolgár,* Németországban nevelkedett, a nürnbergi, frankfurti és kölni jesivákon tanult és Berlinben orth. rabbiszemináriumot végzett. „Hét éve külföldön jó állásban" jelige.

Középeurópai egyedárúsítás elsőrendű

ווילנער ש"ס, רמב"ם, טורים
או"ח, יו"ד, משניות, חומשים וכו'

erős bőrkötésben. Ugyancsak mindenféle használt sz'fórim állandóan raktáron. Moskovits Adolf, Debrecen, Pásti-utca 2. (Ugyanott hajnagykereskedés és kész parókák, viszonteladóknak is.)

MELAMEDOT keresek 10 gyermekhez. Nős, fiatal, magyar állampolgárok jelentkezzenek: Weiszberger Lévi, Hajduszovát.

KERESEK vallásos megbízható leányt, ki háztartásban mindent elvégez. Grosz Dániel, Győr, Arany János u. 3.

LIBACOMB füstölve, Ia orth. kóser P 2.20, libaszalámi P 3.—, libazsír P 2.40. Öt kg vételnél frankó. Schwarcz József Debrecen, Pásti u. 2.

KERESEK gyakorlattal, perfekt németül tudó vallásos házból való nevelőnőt, esetleg tanítónőt, vagy óvónőt, gyermekeim mellé, mielőbbi belépésre. Rosenfeld Józsefné, Győr, Kossuth L.-u. 4.

A KÖZKEDVELT *Széfer Hoagódó* megrendelhető szerzőjénél: Briszk Salamon rabbi, Budapest, Dohány u. 34. I. 16.

Jeligés hirdetések feladóinak címét diszkrécióban tartjuk.

PARNÓSZÓ hiányában családos orth. rabbi órákat ad fővárosban bóchereknek, felnőtteknek, *gemóre tajszefeszben* stb., havi 15 pengőért. *„Mforszem"* jelige.

VISZONTELADÁSRA vennék *„gartlit".* Árajánlatot kérek. Baum Tibor könyvkereskedő. Miskolc, Kazinczy-u. 3.

FÜSZER és rövidáru szakmában bevezetett utazó állást keres. „Ujhelyi" jelige.

ELSŐRENDŰ minőségű kóser sel peszach asztali- és pecsenyebor, termelőnél 25 litertől kapható: *Krausz Sándornál, Kiskunfélegyháza.*

KERESETNÉLKÜLI, garanciaképesen megbízható családos ember, talmudtudással, szerény igényekkel, irodai vagy bármiféle bizalmi állást keres. „Miczvó" jelige.

MELAMED: állást keres. Kitünően tanít *chümis-rasit, gemóret.* Cím válaszlapon a kiadóban.

INTELLIGENS 18 éves, ambiciós, volt bócher csekély díjazás mellett bármely szakmában elhelyezkedne Cím megtudható: Haimann Elek, Forró-Encs.

BECKERT HUGÓ parókakészitő specialista
Speciális kivitel! **VII. DOB-UTCA 27** Speciális kivitel!
Elegáns paróka **fejhez simuló hártyavékony széllel,** csakis **valódi prima hullámos** hajból készitve.

Orth. kóser sajt, vaj, idei juhturó
Özv. PAPPER DEZSŐ-né
Bpest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 134-530.
Nagyban **Kicsinyben**

PARÓKÁT
legszebb kivitelben készít hullámosított hajból; javítást, ondolálást olcsón vállal
HEISZ JENŐNÉ
parókakészitő és női fodrász.
Budapest, VI. Vasváry Pál-u. 4.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GROSZBERG JENŐ
Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14 Telefon: 1-111-95.

Budapest, 1938. március 16. 5698. Ador II. 13. **Purimi szám** XIV. évfolyam, 10-11. sz.

אללגעמיינע יידישע צייטונג ב"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította: **Groszberg Lipót** זצ"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C. Telefon: 1-238-08. Csekkszámla: 50.791. Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti: **Groszberg Jenő**

PURIM 5698.

Olyan nehezek a viszonyok, mint egykoron az első Purim előtt. Szeretnők elismételni a hajnal őzikéjéről szóló dalt tartalmazó 22. zsoltárt *(Lamnaczéach al ajelesz hasáchar),* amelyet a hagyomány szerint a megváltás hajnalát jelentő Eszter mondotta el, mielőtt elindult a király elé, hogy népéért könyörögjön, amikor úgy kezdte: *„I'tenem, I'tenem, miért hagytál el engem",* amikor felsóhajtott: *„Körülvesznek engem csaholó ebek, gonosztevők gyülekezete csoportosul körülöttem"* és amikor nem tud más segítséget mint csak azt: *„De Te, Örökkévaló, ne távolodj tőlem, légy erősségem, siess segítségemre".* Olyan idők ezek, amikor megértjük a zsoltáros szavakat: *„Hajsiéni Elajkim, ki vóü májim ad nófes* — segíts, ó I'tenem, mert elértek a vizek a lelkünkig".

Ilyen lelki állapotban lessük a híreket, amelyek Ausztriából jönnek és együtt érzünk azokkal a testvéreinkkel, akik nem politizáltak, csak robotoltak kenyerükért és most jogfosztásoknak néznek elébe, minden ok és minden emberi érzés ellenére. Pedig a zsidók nem idegenek a régi császárvárosban. Már 1000 évvel ezelőtt ott találjuk nyomukat a város közgazdasági életében. Hétszáz évvel ezelőtt alkotta meg ott *R. Jiczchok Mi-vino,* az ő *Ajr Zoruá* c. nagy művét, amelyből évszázadok merítettek. Utána kiváló tudósok hosszas sora működött, egész a XVII. század közepéig, amikor a pestisért tették őket felelőssé és menekülniök kellett és menedéket találtak Németországban, valamint Magyarországon. (Hol vannak azok az idők?) És amikor 1848-ban a pesti ifjak márciusi szabadságszellője átlengte Bécset és a bécsi nép szabadságeszméjét hangoztatta, megalakult ott is a hitközség, amelyre most oly súlyos csapást sujtott az idők vihara.

Purim ünnepén felénk hangzik a Megillo intése: *„K'najsz esz kol hajhüdim* — gyűjtsd össze az összes zsidó embereket, tisztuljanak, térjenek meg." Ebben a mondatban a „K'najsz" szó כ betüvel jön írva, de ha felcserélnők a betüt ק-fel, akkor az lenne az értelme a K'najsz szónak, hogy „büntesd meg" a zsidókat. Egy magyarázó szerint ebben mély igazság rejlik. A zsidók egy része sajnos nem tud megtérni, csak ha a végzet már lesujtott. Éppen ezért nevelődjünk arra, hogy ezt a ק-t nélkülözzük és a כ-fal irott szót véssük szívünkbe, azaz: necsak akkor teljesítsük vallási kötelességünket, ha már a baj bekövetkezett.

A Talmud *Megillo* traktátusának 6. lapján találjuk *R. Jiczchok* köv. mondását: *„Z'mómaj al tófék, zü Germamje sel Edajm, s'ilmolé hi jacz'esz machrevesz esz kol hoajlom külaj* — Róma Germániájára vonatkozik a zsoltáros fohásza, *ne engedd el I'tenem a féket,* mert ha kivonulna, elpusztítaná az egész világot"... A legujabb események láttára mélyen gondolkodóba ejthet bennünket ez a talmudi mondás, különösen amikor azt tapasztaljuk, hogy Róma és Germánia egymás mellett állnak. És ezért csak azt kivánjuk a mai időben, hogy a világtörténet féke meg ne romoljon, hogy ne jelentsen új világháborut, hanem a megegyezés lehetőségét és az emberi jogokra alapozott békét.

Hisszük, hogy az Irgalmas még megadja nekünk az örömet, hogy hálát adjunk Neki: *Al Haniszim,* a csodákért, a csodás megmentésekért, amelyekkel mindenkoron segítségére sietett a zsidóságnak, szorongatott helyzetében. Ezt a reményt fokozza ausztriai zsidó testvéreinkben a megmentésnek küszöbön álló Purim ünnepe.

*

Az osztrák tragédia utolsó fejezete a berchtesgadeni találkozóval vette kezdetét és péntek este érte el betetőzését. Schuschnigg volt osztrák kancellár ennek a tragédiának mindvégig kimagasló, megható történelmi alakja maradt, az utolsó percig kitartott veszélyes posztján s az igazi hősök lélekjelenlétével, önfeláldozásával kisérelte meg a végső összeomlás elhárítását, amiért a zsidóság háláját is kiérdemelte.

Ennek a hősi erőfeszítésnek utolsó kísérlete a március 13-ra kitüzött népszavazás elrendelése volt. Ez a vakmerő gesztus volt az, mely a Harmadik Birodalom kormányát gyors és elszánt cselekvésre késztette, mert joggal tarthatott attól, hogy Ausztria népének többsége a függetlenség fenntartása és az Anschluss ellen fog szavazni.

Ennek a félelemnek tulajdonítható, hogy Seiss Inquart belügyminiszter, aki — mint most utólag kiderült: tulajdonképpen a német kormány megbizottja volt Schuschnigg kormányában — táviratilag fordult Berlinbe és a német kormány katonai beavatkozását kérte, azzal az ürüggyel, hogy „Ausztriát meg kell menteni a felfordulástól." Seiss Inquart táviratát azonnal nyomon követte a német kormány ultimátuma, amely Schuschnigg lemondására, Seiss Inquart kinevezésére és az Anschluss megvalósítására vezetett.

Ausztriának közel negyedmillió zsidó lakosa van, ebből 180.000 Bécsben, a többi jórészt a burgenlandi régi magyar-zsidó hitközségekben, az u. n. *„Sevá k'hillajsz"*-ban lakik: Kismarton, Sopronkeresztur, Kabold, Nagymarton, Boldogasszony, stb. Bécs külvárosaiban, valamint az említett községekben a csőcselék sokhelyütt beverte a zsidók ablakait. A hitlerista rendelkezések bevezetését azzal kezdték, hogy menesztették a zsidó (és „fél-zsidó") birákat és ügyészeket, elbocsátották a zsidó orvosokat a klinikákról és a zsidó ügyvédeket is árjákkal váltották fel a közhivatalokban. Menekülés nem célszerű, de nem is igen van hová; a magyar és cseh határt még szombaton lezárták az osztrák utlevéllel érkező utasok elől. Anglia — amint hirlik — erélyes lépéseket tett a katolikusok, szocialisták és zsidók érdekében és állítólag igéretet kapott a mérséklet szellemének érvényesítésére.